

Behandeling der scabies

<https://hdl.handle.net/1874/248934>

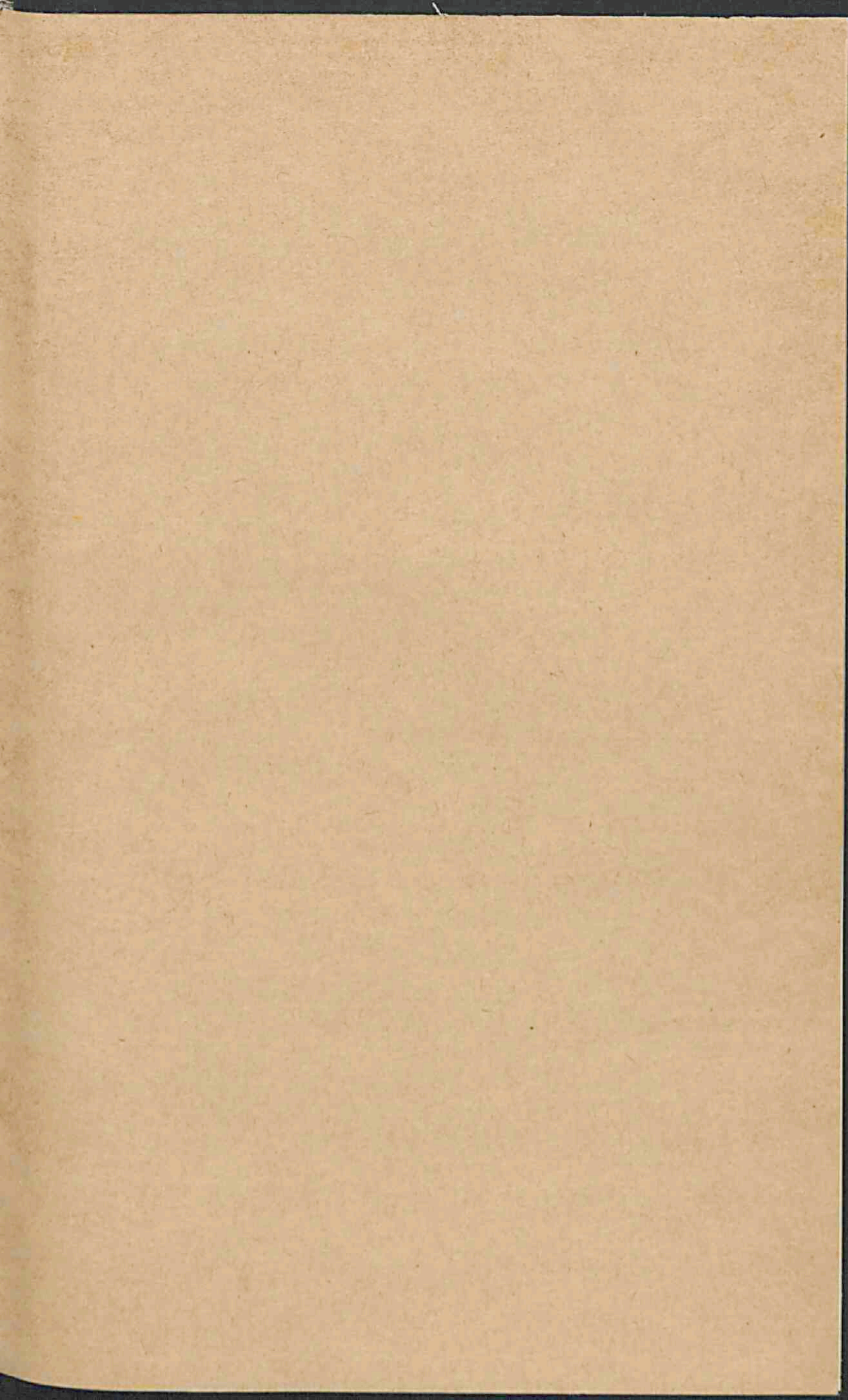
Behandeling der Scabies.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

DOOR

s.
cht

7

4
Diss. Utrecht. 1877

Behandeling der Scabies.

ACADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

DOCTOR IN DE GENEESKUNDE

NA MACHTIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

DR. H. VAN HERWERDEN,

Geëoon Hoogleeraar in de Faculteit der Bespiegелende Wijsbegeerte en Letteren.

MET TOESTEMMING VAN DEN ACADEMISCHEN SENAAT

EN

VOLGENS BESLUIT DER GENEESKUNDIGE FACULTEIT,

AAN DE

HOOGESCHOOL TE UTRECHT,

op Vrijdag 2 Maart 1877, des namiddags to 6 ure.

TE VERDEDIGEN

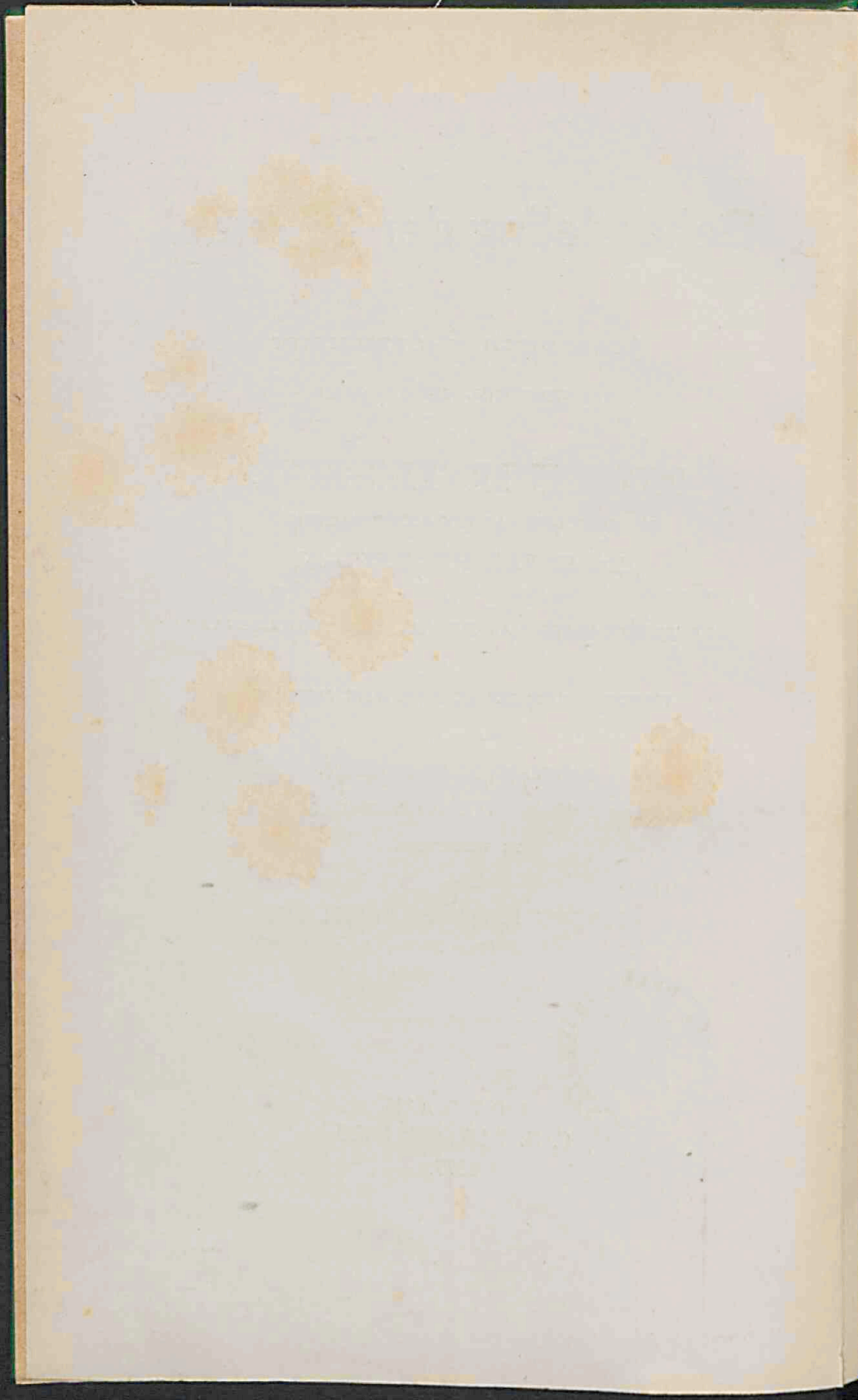
DOOR

FREDERIK JOHANNES MICHELSEN,

geboren te Haarlem.

AMSTERDAM,
C. G. VAN DER POST.
1877.

AAN MIJN OUDERS.

INLEIDING.

De scabies — de Latijnsche benaming van het Duitsche woord Krätze, van het Engelsche Itch, van het Fransche Gâle en van het Hollandsche Schurft — heeft door de meerdere kennis, die we van de oorzaak, den aard en de behandeling dezer ziekte hebben, haar geduchten naam, dien zij vroeger zoowel bij leeken, als geneesheeren had, voor goed verloren en is tot den rang van een vrij onschuldige ziekte afgedaald.

Toch heeft zij bij den leek in zooverre nog een slechten naam, omdat zij, bij een verdachten oorsprong, meer bij armen dan bij rijken voorkomt. Dit laatste is natuurlijk te danken aan de omstandigheid, dat gene zich minder wasschen en door de bekrompenheid hunner woonhuizen meer aan besmetting onderhevig zijn.

Een rationeele therapie is eigenlijk eerst ontstaan, toen men de scabies niet langer als een konstitutioneel, maar als een zuiver plaatselijk lijden beschouwde. Tot zoolang

was de therapie geheel gegrond op de theorie, dat door een zekere scherpte in het bloed een scabies-dyscrasie, een psora scabiei voorhanden was, die door inwendige middelen bestreden moest worden. Toch was de acarus scabiei, de sarkoptes hominis reeds bekend, (volgens Hebra kende Aristoteles het diertje waarschijnlijk reeds), en hoewel sommigen dit feit niet ontkenden, namen ze toch aan, dat de acarus een toevallig of secundair iets van de scabies was.

Men kon zich toch moeilijk voorstellen, dat de acarus de oorzaak der scabies was, daar bij de meestal hevige huida rupties over het geheele lichaam men dikwijls geen of slechts weinig acari kon ontdekken.

Bijna tot op onzen tijd heeft deze meening in de geneeskundige wereld stand gehouden, en is het eindelijk aan Hebra gelukt de laatste verschansingen weg te nemen, waarachter de voorstanders van die theorie zich nog verborgen hielden.

Reeds lang was echter het volk op verschillende plaatsen beter op de hoogte van de zaak en genas 't de scabies door op een eenvoudig mechanische wijze de gangen te openen, en het insekt er uit te verwijderen. Hierdoor opmerkzaam gemaakt, hebben verschillende geleerden uit de vorige eeuwen de zaak onderzocht en werden meest alle onderzoekers tot het geloof aan den acarus als de oorzaak van de scabies bekeerd.

Zoo schreef in 1600 Joh. Schenck, dat bij het volk de methode om de acari uit de huid met een naald te verwijderen, bekend stond onder den naam van »seuren graben."

In 1634 schreef Thomas Mouffet te Londen, dat de Engelschen de myten, mites noemden, als ze in de kaas, boeken, in droog hout en in de wasch voorkwamen, en

whealworms (säuren bij de Duitschers), als ze zich op den mensch neerzetten.

In de 17de eeuw schreef Dr. Giovanni Cosimo Bonomo, geneesheer te Livorno, dat zijn vriend Diacinto Centoni, apotheker daar ter plaatse, hem verzekerd had, dat de vrouwen uit het volk bij de kinderen, die aan scabies leden, met de punt van een naald een »ik weet niet wat" uit de blaasjes op de huid uitgroeven, dit op den nagel van den linker duim neerlegden en er met dien van den rechter duim op drukten, zoodat het een klein geruisch gaf. Hetzelfde zag hij bij de slaven en misdadigers van het Bagno te Livorno, die malkaar dezen dienst bewezen. Bonomo onderzocht de zaak, vond acari en eieren en beschreef ze met behulp van het mikroskoop.

Op het einde der 18de eeuw meende ook Jos. Adams het insect te kennen, doordien een oude vrouw op Madeira hem de kunst geleerd had het te vangen. Ze noemde het diertje »ouça" of »ouçam" als het op den tronk, »zagra", als het op het hoofd voorkwam¹⁾.

Toen Adams nu op zijn eigen lichaam experimenteerde, kwam hij echter tot het resultaat, dat de huideruptie, door de »oucao" veroorzaakt, een andere was, als die door de scabies werd teweeggebracht. Ook nam hij bij scabies steeds koorts waar.

Niettegenstaande deze feiten en een menigte onderzoekingen, ook van veeartsen, die aantoonen, dat de acarus de oorzaak der scabies was, niettegenstaande in Parijs voortdurend prijzen werden uitgelooft aan hem, die den acarus zou kunnen aantoonen, bleven de officieel geleerde wereld als de Parijsche fakulteit en de meest bekende

¹⁾ Tot in de 17de eeuw waren er noch vele artsen, die geen of weinig verschil tusschen acari en luizen maakten.

dermatologen nog vasthouden aan de oude meening. Neemt men hierbij in aanmerking, dat de leer van Hahneman den homopaath, die toen in Duitschland verspreid werd, de oorzaak van vele ziekten aan het onderdrukken en teruggedrijven der scabies toeschreef, en de scabies door zwavelzalf kon opwekken en weer doen verdwijnen, dan kan men zich de verwarde begrippen der toenmaals praktiseerende artsen voorstellen.

Het spreekt van zelf, dat de therapie zich moest richten naar de theoretische denkbeelden der artsen en dat dus zij, die aan een scabies-dyscrasie geloofden, inwendige middelen voorschreven; desniettemin waren zij zoo voorzichtig ook uitwendig medicamenten aan te wenden, die, zooals men meende, door de huid drongen en zodoende in 't bloed werden opgenomen. Als een staaltje van zoodanige therapie, diene de behandeling van den geneesheer M. Mouronval in 1826. Hij begint met een voorbereidende kuur van 4 dagen: *Saignée du bras de trois palettes, trois bains tièdes, régime végétal, tisane d'orge acidulée*, welke gevolgd werd door 19 inwrijvingen met het poeder van Pyhorel (bevattende Sulphur. Calcicum) en ol. Oliv. De inflamatie of reactie, die daarop ontstond, werd tekeer gegaan door plaatselijke baden van een decoet van »guimauve racine et de tête de pavot." Daar de ziekte als een besmettelijke werd erkend, werden de kleeven en beddelakens van den patient vernietigd.

In 1865 verordende J. L. Milton in Londen zwavel inwendig. *The internal use of sulphur against the itch* — schrijft hij — *becomes an absolute necessity.*

Dank zij de onderzoekingen van vele geleerden, waardoor de kennis van de scabies meer werd uitgebreid, is de tegenwoordige geneeswijze niet zoo omslachtig meer.

Onder deze bekleedt Viedebant (1790) een eerste plaats.

Hij schrijft de scabies geheel aan den acarus toe en dringter op aan, vooral naar middelen te zoeken, die dezen kunnen dooden.

De veearts Walz vond mannelijke en vrouwelijke acari bij het schaap en bracht ze soms met goed succès over op andere dieren.

In 1834 begonnen vele jonge doctoren in navolging van den Korsikaan Renucci onderzoekingen omtrent den acarus in 't werk te stellen, waardoor de leer der psora scabiei meer en meer op den achtergrond geraakte. Hoewel een menigte van onderzoekers uit alle landen van Europa de kennis over de scabies vermeerderden, waaronder Eichstedt, Lanquetin en Bourguignon — de beide laatsten ontdekten het verschil van geslacht bij den acarus, zoo bleven toch nog dermatologen van naam als Schönlein, Fuchs, Hildebrand, etc. de oude leer toegedaan.

In 1863 waren nog mannen als Devergie, Gibert en Cazenave van 't gevoelen, dat de acarus niet de eenige oorzaak der scabies was. Zoo schreef Devergie, dat de scabies spontaan kon optreden en secundair door generatio aequivoca acari kon opleveren.

Hebra eindelijk heeft deze leer voor goed den doodsteek gegeven, doordien hij aantoonde, dat de talrijke huida rupties alleen ten gevolge van het krabben ontstonden en dat de dood van den acarus ook de vernietiging van de scabies was. Hij wees er op, dat bij psychisch gealtereerden, die scabies hadden, geen symptomatische huida ruptie ontstond, indien ze in het dwangbuis hadden gezeten. Dit was eveneens het geval bij geparalyseerden, bij wie bovendien het corpus papillaris minder gevoelig en de pruritus dus niet zoo hevig is als bij gezonde personen.

Het vernietigen van den acarus is dus het doel der therapie bij de scabies. De verschillende daartoe aange-

wende geneeswijzen achtereenvolgens te beschouwen, ze aan een kritiek bloot te leggen om daarna, ondersteund door de ervaring in het Amsterdamsche Gasthuis verkregen, de nadeelige, overbodige of door eenige eigenschap ongeschikte medicamenten te verwerpen en zoo het mogelijk is slechts één methode van genezing voor alle gevallen te behouden, ziedaar het doel van deze dissertatie.

BEHANDELING DER SCABIES.

Om een overzicht te verkrijgen van de groote massa van middelen, die in den loop der tijden tegen de scabies, en wel voornamelijk tegen den *acarus scabiei* aangewend zijn, is het 't meest doelmatig ze onder de volgende drie rubriecken te rangschikken:

a.) Middelen, die de opperhuid vernietigen, waardoor de in-sektengangen geopend en de *acarus* met de eieren verwijderd worden.

Dit is dus een zuiver mechanische methode.

b.) Middelen, die wel het in-sekt dooden, (*Medicamenta insecticida*), doch de epidermis niet kunnen doordringen, waarom deze eerst vernietigd moet worden.

c.) Insecticide middelen, die de opperhuid doordringen, zonder dat deze beleedigd behoeft te worden.

Tot de eerste rubriek behooren puimsteen, zand, krijt, enz. — Thomann bezigde koolpoeder — die op zuiver mechanische wijze de opperhuid vernietigen.

Ook zou men hiertoe kunnen rekenen de in zuidelijke landen reeds vroeg gebruikte methode om met een scherp instrument de gangen te openen en zoo het in-sekt te verwijderen. Deze behandeling, door oude vrouwen toe-

gepast, die daarin een bizondere geoefendheid hadden, was bekend, voordat men nog, door de nieuwere onderzoekingen tot de wetenschap gekomen was, dat de acarus de oorzaak van de scabies was.

Als een curiosum mogen we nog het geval noemen van Dr. Themistocle Santopadre (1873) bij een 12-jarigenknaap, wiens geparalyseerde arm geëlektriseerd werd. Na 6 zittingen was de patient van de scabies bevrijd.

Tot de tweede groep — middelen, die de opperhuid vernietigen en daarna het insekt dooden, — behooren verreweg de meeste.

Het eenvoudigste is de behandeling met de gewone potaschzeep (Ackermann), dan met verdund zwavelzuur, (Hellwig, Andrée Brij, H. Gahn), salpeterzuur (Leschen) en zoutzuur (Borellus, Brinkman), sulf. zinci-cupri-ferri, (Hegenisch), eindelijk de zwavelberooking (Glauber), de zwavelwaterstof in oplossing (Erasmus Wilson) en de verschillende zwavelpraeparaten. Dr. Metzl te Krakau (1860) beveelt de phosphorus aan in ol. Oliv. opgelost.

Deze middelen werden verschillend toegepast hetzij als zalf, zeep, waschwater of baden.

Van al deze medicamenten heeft voornamelijk de zwavel zich staande gehouden, die in verbinding met andere substanties aan tal van zalven, zeepen enz. het aanzijn geschonken heeft, als:

Sulfuret. Kalic. 128., ac. sulf. 16., aq. 96.

Lotie van Dupuytren.

Flores Sulfur. en Lapis Pumae.

Sulfur 2., Subcarb. Potassae 1., Axung. Porc. 8.

Zalf van Helmerich.

Flores Sulf. met Mur. ammon.

Zalf van Alibert.

Sulfur. Kalic., Sapo alb., ol. Volat. Thym.

Zalf van Jadelot.

Flor. Sulf., Bacc. lauri., Acid. sulfur.

Zalf van Jassen.

Zwavel met versche boter.

Zalf van Jos. Frank.

Lac Sulfur. met pulv. Hellebor. en nitrum.

Voorschrift van Vézin.

Sulf. Venalis en Sapo.

Zalf van Mayss'l.

Flor. Sulfur., Pic. liq., Sap. vir., axung. porc. aa 192.

Cretae 128, Hydrosulf. amm. 8.

Zalf van Wilkinson.

Hebra vond de zwavelammonium overbodig en veranderde de Wilkinson'sche zalf aldus:

Flor. Sulf.

Ol. fagi (s. ol. cadin.) aa 75.

Sapon. virid.

Ax. porci aa 150.

Cretae pulv. 50.

verder:

de Weinberg'sche zalf, bestaande uit:

Styr. liq.

Flor. Sulfur.

Cret. alb. aa 16.

Sapon. virid.

Ax. porc. aa 32.

eindelijk:

Sulfur met alcohol, acet. vin., chloret. calc., sapo nigr., sal maris.

Voorschrift van Emerij.

Sulf. dep., Mur. amm., Sapo domest.

Zeep van Neumann.

Flor. sulph. 75., Carb. Kal. 25., Glycerin 150.,
G. Tragac. 3, Ol. Lav., Ol. Menth. pip, ol. Caryoph.
Ol. Cinnam. aa 1.

Zalf van Helmerich, gewijzigd door Bourguignon.

en ten slotte:

de beroemde Solutio Vlemingkx., bestaande uit:

Flor. Sulf. 200.

Calc. viv. 100.

coque c. aq. 2000 in vase ferreo spatula lignea terendo
usque ad perfect. unionem,

waarvan de bereidingswijze door Dr. Schneider verbeterd
werd, daar hij er voor zorgde, dat geen ongebluschte
kalkdeeltjes in de vloeistof overbleven, die de huid soms
zeer onaangenaam aandeden.

Zijn recept luidde:

℞ Calc. viv. 200.

Aq font. q. s. ad perfect. extinctionem u. f. pulv.
aequabilis; huic adde:

Sulfur. citrini 400

coque c. aq. font. 4000, ad remanent. 2400.

Solut. filtr., et detur usui.

Voegen we hierbij nog een waschwater van Cazenave,
waarin Jodzwavel, dan zullen we de lange reeks der
zwavelpraeparaten sluiten.

Derde Groep: insecticide middelen, die de huid door-
dringen, zonder dat deze beleedigd wordt.

Tot deze behooren: het kwik, de Helleboriszalf van
Biett, een tabaksaftreksel van Boerhave, de inwrijving

met olijfolie bij kinderen door Delpech of met spek door Erasmus Wilson, de populaire inwrijvingsmethode met uien, de aromatisch-alcoholische waschwaters van Cazenave,

als: $\mathcal{R}^{\circ}$ Herb. thym. 60.
 Aq. ferv. 1000.
 Alcoh. à 32° 200.
 of: $\mathcal{R}^{\circ}$ Herb. Menth. pip.
 Herb. Ror. marin.
 Herb. Thym.
 Herb. Salv.
 Flor. Lavand. āā 250.

in 4 kan alcohol en $2\frac{1}{2}$ kan water,
 en eindelijk de Balsamica, als: den Copaivabalsem, Styrax,
 Perubalsem, Tolubalsem.

Ten slotte de aetherische oliën en andere koolwaterstofverbindingen, als: Ol. Petrae, Benzine, Naphta, ol. roris marini en ol. anisi, Benzol, Creosoot en ac. phenicum.

METHODEN

TER AANWENDING DER VERSCHILLENDE MEDICAMENTEN.

Alle bovengenoemde geneesmiddelen kunnen, hetzij als zalf, zeep of waschwater — de beide laatste worden vooral door de Fransche dermatologen toegepast — op twee verschillende wijzen geapliceerd worden, hetzij door het middel op het geheele lichaam behalve het hoofd van den patient aan te wenden, hetzij door slechts op die plaatsen in te wrijven, waar zich de acarus ophoudt.

Voor dat men tot een dezer beide methoden overgaat,

is het soms noodig door zeep en baden de huid van den patient te reinigen of weeker te maken, daar door sordes of een verdikte en verharde epidermis het insecticidum moeielijk kan indringen.

Tot de eerste der beide methoden, waarbij de geheele huid wordt ingewreven, kunnen we als de oudste, de Engelsche methode rekenen: Patient wordt bij een kamertemperatuur van $+ 20^{\circ}$ R. in een warm bad gebracht, met zeep gewasschen en vervolgens met een zwavelhoudende zalf geheel ingewreven en tusschen 2 wollen dekens gelegd. Gedurende 2 dagen worden de inwrijvingen herhaald en den patient warme dranken en purgantia toegediend. Na afloop der 48 uur, krijgt patient nog een bad en wordt ontslagen.

De kamerverwarming, benevens de warme dranken en purgantia werden later achterwege gelaten. (Gewijzigde Engelsche methode).

Deze Engelsche methode is vervangen door die van Bourdin, welke gewijzigd door Hardy als de eerste snelkuur in het hospitaal St. Louis in 1812 aldus door hem werd ingevoerd: patient wordt een half uur lang in een warm bad sterk met groene zeep afgewreven, waarop hij nog een uur in het bad vertoeft, om eindelijk buiten het bad gekomen, geheel met de Helmerich'sche zalf te worden ingesmeerd. Daarmee is de kuur afgelopen. Den patient wordt aangeraden nog een paar baden te gebruiken.

Deze methode is nog vele malen gewijzigd, maar daarmee nog niet verbeterd. In plaats van de Helmerich'sche kan men zich van andere zalven bedienen. Voor de meer gegoede praktijk is de zalf van Bourguignon bijzonder aan te bevelen.

Onder alle snelkuren heeft vooral die van den onlangs overleden officier van gezondheid bij het Belgische leger

Dr. Vlemingx, chef van den geneeskundigen militairen dienst, spoedig vermaardheid gekregen.

Zijn methode is de volgende: Patient wordt eerst in 't bad met zeep door middel van wollen lappen over zijn geheele lichaam sterk afgewreven, ten einde de huid week te maken en de acarusgangen open te leggen. Nu wordt patient een half uur ongemoeid in 't bad gelaten, om daarna met de Vlemingx'sche oplossing door middel van wollen lappen over het geheele lichaam ingewreven te worden. Daar de geheele kuur 2 uur duurt, blijft hij den nog overblijvenden tijd in 't bad, waarna hij door een koude douche bevrijd wordt van nog mogelijk aanhangende zwaveldeeltjes. Elk soldaat, die deze behandeling ondergaan heeft, wordt weer terstond in het regiment opgenomen.

In plaats van de zwavelpraeparaten kan men zich natuurlijk ook van andere middelen bedienen, en zoo hebben Hardy en Gilbert om het kunstmatig eczeem te vermijden de Tinct. Tabaci en de Tinct. Staph. agriae gebruikt.

Ook bij het Nederlandsche leger is de behandeling der scabies volgens de methode van Vlemingx 1 November 1856 ingevoerd. In zoover wijkt men daarvan af, dat men den soldaat niet weer terstond naar zijn regiment stuurt, maar hem dien dag vrij van dienst geeft. Artikel 4 van de Voorschriften der Scabies-behandeling bij militairen luidt verder aldus

»Bij de inwrijvingen met de zeep en de zwavelkalklever-solutie moet de navolgende orde worden in acht genomen: Tusschen en rondom de vingers, handpalm en handrug, voorarmen (de genoemde deelen vooral sterk en herhaaldelijk, den bovenarm, den oksel, het voorste gedeelte van den hals en langs de voorvlakte naar beneden gaande, de borst, den buik, de schaamstreek, de roede (doch niet de eikel), de binnenvlakte van de teruggetrokken voorhuid, de balzak,

de voorbinnenzijde der dijen, de knieën de beenen, de voetrug, de kuit en de kniekuil, de achtervlakke der dijen, de billen en de bilnaad, de lendenrug, nek, achter de ooren tot aan de haargrens, (het aangezicht en het behaarde hoofd moeten verschoond blijven). Aldus behooren die inwrijvingen te worden verricht door een daartoe speciaal bestemde oppasser, onder de besten den sterksten gekozen, die zijne hand te dien einde met een stuk zeemleder of een ouden zeemleeren handschoen zal voorzien".

Zeemleer is beter dan wol daar deze stof de huid te veel excorieert. Dr. Schneider raadt linnen in plaats van wol aan. Noch is daarbij op te merken, dat men de flesch, waarin de oplossing zich bevindt, niet te lang moet laten staan zonder ze te schudden, daar het bezinksel zoo kaustisch kan werken dat patient er brandkorsten van krijgt. Voor het inwrijven van het praeputium en de manmae moet men de oplossing voor de helft verdunnen.

In 1864 werd de scabies-therapie door zeker Oostenrijksch officier van gezondheid weer met een zoogenaamde snelkuur verrijkt. Hij gebruikte een zwavelmelkzalf n.l. 1 deel lac. sulfuris op 8 deelen Ax. porc., en verordende voor en na de inwrijving een zeepafwassing. Bij verouderde scabies raadt hij aan eerst den puimsteen te gebruiken.

Partieele inwrijvingen.

Hebra is tot die methode van behandeling gekomen door de observatie, dat de acarus bij voorkeur, ja zelfs schier uitsluitend bepaalde streken van het lichaam opzoekt.

Neemt men daarbij in aanmerking, dat de scabies alleen

door de mijt wordt voortgebracht, m. a. w. dat de schurftmijt de eenige oorzaak, de *conditio sine qua non* der ziekte is, dan ligt het voor de hand, dat men de insecticide middelen alleen daar behoeft aan te wenden, waar de *acarus* zich ophoudt. Het is dus van het hoogste belang deze plaatsen te kennen, die men langs zuiver empirischen weg gevonden heeft. Deze zijn de handen en wel voornamelijk aan den pols en tusschen de vingers, de elleboog, de oksel, de *papilla mammilaris*, de nates, de penis en de knie. Indien dit de eenige plaatsen waren, die de *acarus* bezocht, zoo zou men natuurlijk nimmer de geheele huid aan de insecticide middelen blootstellen, maar alleen bovengenoemde plaatsen, doch dit is helaas niet het geval; zoo vond Bazin een *acarusgang* onder de stropdas van een soldaat. Zelfs heeft men *acari* in het aangezicht gevonden, waar ze schier nooit voorkomen. Maar hoewel ze dus op het geheele lichaam aanwezig kunnen zijn, is het toch een feit, dat de *acarus* zijn plaatsen van praedilectie heeft.

Men heeft nu getracht de wetten op te sporen, die de schurftmyt noopten, juist dáár zich te nestelen. Zoo heeft men willen aannemen, dat de besmetting van hand op hand overging, omdat op die lichaamsdeelen zoo vele *acari* voorkwamen, maar dit wordt door de ervaring weerlegd, want men kan uren lang de handen van Scabieslijders aanraken zonder aangestoken te worden. Gerlach neemt aan, dat de *acari* zich voornamelijk daar zouden vestigen, waar de zachtste huid is en waar de plaatsen beschut zijn, zooals onder de kousebanden, den lijfgordel, onder de stropdas (zie boven) en tusschen de vingers.

Doch tegen die bewering moet men opkomen, daar de huid van handen en voeten juist de sterkste is van het geheele lichaam. Zoo zijn ook de overige praedilectieplaatsen van den *acarus*, zooals de knieën, ellebogen, borst-

tepels enz. juist die lichaamsdeelen, die de sterkste huid bezitten.

Wel is de huid tusschen de vingers zachter, dan die van de geheele hand, doch toch nog altijd harder dan die van het overige lichaam. Ook de penis heeft een zachte epidermis, en Hebra heeft de acari daar aldus willen verklaren, dat de patient zich juist daar krabt, waar de acari zich bevinden, en dat dus de handen de overbrengers van het insect zouden zijn.

Güdden komt tot de konklusie, dat, daar het jeuken in de bedwarmte toeneemt, de acari niet tegen de kou kunnen, en dus daardoor het gelaat vrij blijft.

Eindelijk heeft Oscar Simon een theorie opgesteld, die de voorkeur verdient boven de beide andere. »Wenn nachforschen, zegt hij, was allen den Stellen, welche Praedilectionssitz der Milben sind, gemeinsam zukommt, so finden wir lange, hochragende Papillen und ein vollsaftiges Rete. So ist es im normalen Verhalten an Hand, Fuss und Brustwarze; so ist es an Ellenbogen, Knie, so ist es an allen Stellen, welche einem dauernden Reize ausgesetzt werden. Es liegt daher der Schluss nicht fern, dass die Milben diejenige Stellen der Haut zu ihrem Aufenthaltsorte wählen, an welchen die Papillen hoch in das Rete emporragen, und das letztere vollsaftig durchströmt wird. Es würde dem entsprechend das Freibleiben des Gesichts auf die minimale Grösse der Papillen daselbst zurück zu führen sein.»

Deze theorie is geheel in overeenstemming met het feit, dat de localisatie van den acarus eenigzins gewijzigd wordt door het beroep van den patient; waaruit we zien, dat juist op die plaatsen de acarus zich vertoont, die aan den meesten druk onderhevig zijn. Zoo zijn de plaatsen van praedilectie voor den acarus bij de kleermakers en schoen-

lappers het perinaeum en de penis en bij de schermmeesters de rechterhand.

Bij smeden vertoont zich de acarus het laatst aan de handen, van wege het eelt; bij waschvrouwen komt hij het eerst aan de handen voor, waarschijnlijk door directe besmetting van het vuile goed.

De partieele inwrijvingen kunnen natuurlijk met al de bovengenoemde middelen bewerkstelligd worden, hetzij zonder of met voorafgaande baden om de huid te verweken, hetzij als snelkuur, waarbij de patient slechts een paar uur, hetzij als gewone kuur, waarbij patient langer tijd noodig heeft.

Aangezien men nu echter nooit volkomen zekerheid heeft omtrent de plaatsen, waar de acarus zich ophoudt, zoo heeft men de geheele en de partieele inwrijvingsmethode tot één vereenigd, door wel het geheele lichaam in te smeeren, doch dit niet zoo vaak als de door de myt uitverkoren plekjes, welke methode dan ook die, waarbij het geheele lichaam overal even sterk werd ingewreven, geheel verdrongen heeft.

Door de partieele inwrijvingen heeft Hebra de meening van hen weerlegd, die meenden, dat de uitwendig aangewende middelen aldus op de scabies werkten, dat ze door de huid dringende in het bloed werden opgenomen. Hebra heeft ter nadere toelichting de huid van eenige scabieslijders geheel ingesmeerd met een insecticide middel, met uitzondering van de plaatsen van electie van den acarus. Wel bedaarde de pruritus en werden de efflorescenties minder, doch na korten tijd werden de verschijnselen weer even hevig.

De partieele inwrijvingen stellen het omgekeerde van deze proefnemingen voor, daar hier de scabies werkelijk verdwijnt, terwijl toch het grootste gedeelte van het lichaam oningewreven wordt gelaten.

REINIGING DER KLEEREN, DEKENS ENZ. DER PATIENTEN.

Als een prophylactischen maatregel moet ook de reiniging der kleederen van een schurftlijder bij de therapie van de scabies behandeld worden.

Behalve het aantrekken van de kleeren van scabieslijders, moet ook uit een prophylactisch oogpunt verboden worden, met zulk een persoon in hetzelfde bed te liggen, daar het tot de uitzonderingen behoort, dat men dan niet door de scabies wordt aangetast. Hoe de aansteking geschiedt, weet men echter niet zeker, terwijl het zeer opvallend is, dat oppassers, die scabieslijders behandelen, daarvan geen scabies krijgen.

Door de bedwarmte schijnen de acari onrustig te worden, en zich meer te bewegen, waardoor jeuk ontstaat en de patient zich gaat krabben. Crustae en squamae, waarin zich het broeisel van den acarus bevindt, kunnen aldus met den bedgenoot van den patient in aanraking komen.

De ervaring nu heeft geleerd, dat de acarus voornamelijk wordt overgedragen door wolachtige stoffen, als wollen dekens, lakensche kleeren, viltten hoeden en pantoffels. Ja, er is een voorbeeld van bekend, waar iemand telkens recidieven van scabies kreeg en waar men ten slotte acari in zijn groene bedgordijnen vond.

Ten allen tijde, welke ook de theoriën over de scabies waren, heeft men de besmettelijkheid der ziekte erkend en dus de kleederen of eenvoudig vernietigd, of gedesinfecteerd.

In latere tijden heeft men meer het laatste gedaan, hoewel Erasmus Wilson aanraadde, indien het eenigzins kon, niet alleen de kleeren, maar ook het beddegoed van den patient te vernietigen. Wordt dit niet toegelaten, dan raadt hij desinfectie aan met dampen van zwaveligzuur, en

om de verwijdering der diertjes te bevorderen, gedurende verscheidene weken reukwerken in de kleeren te dragen.

De meeste Fransche dermatologen gaven er de voorkeur aan de boven- en onderkleederen der patienten met zwaveligzure dampen te behandelen. Andere wendden ook heete lucht aan, die volgens Bazin, 64° R. moest bedragen. Fischer wil de hitte tot 90° R. opvoeren, terwijl andere niet meer dan 50° R. noodig achten. Een geheel bijzonder verhittings-apparaat is in de Oostenrijksche militaire hospitalen ingevoerd. Het bestaat uit een ketel met dubbele wanden waartusschen water kokende wordt gehouden. In den ketel zelf worden de voorwerpen gelegd, die men wil desinfecteeren.

Volz laat slechts de kleeren duchtig uitkloppen en op sommige plaatsen, zooals bij de handgewrichten, de knoosp-gaten enz. met zeepwater afwasschen en met terpentijn besproeien.

Küchenmeister raadt aan het ondergoed te laten uitkoken, wasschen en drogen, de bovenkleederen en andere zaken, als portemonnaie, sleutels etc. door zwaveligzure dampen te ontsmetten.

Daar men meent opgemerkt te hebben, dat de myt niet langer dan 10 dagen buiten de huid kan leven, zoo raden Burchard en anderen aan, 10 dagen na de eerste kuur nog eens een kuur voor te schrijven, opdat de myt en zijn eieren, die uit de kleeren mochten gekomen zijn, gedood worden. Een desinfectie der kleeren wordt hierdoor volgens hen onnoodig gemaakt.

Hebra en andere dermatologen na hem doen niets aan het desinfecteeren der kleederen, en beweren geen slechte resultaten verkregen te hebben. Volgens zijn opgave worden er jaarlijks 1500 scabieslijders in het algemeen ziekenhuis te Weenen behandeld, en niettegenstaande de

daar aanwezige stoomketel en desinfectieovens nooit gebruikt worden, stijgt het getal recidivisten nooit boven één percent.

In het Nederlandsche leger is voorgeschreven de desinfectie met verhitte lucht van 70° — 80° C. te bewerkstelligen, waarvan in 's Rijks-Hospitaal te Utrecht de uitnemendste resultaten zijn gebleken. Daar echter wegens de duurte de ovens niet in alle garnizoenen aanwezig zijn, zoo wordt daarin op een andere wijze voorzien: het stroo in den stroozak en de hoofdpeluw wordt verbrand, en de overtrekken, beddelakens en het ondergoed van den patient worden in heet zeepwater gewasschen.

De overige »kleeding- en leggoederen» worden in een zoo klein mogelijk, goedgesloten vertrek gedurende 2 à 3 uren aan een krachtige berooking met chloorgas blootgesteld.

KRITIEK

DER VERSCHILLENDE GENEESMIDDELEN EN METHODEN TEGEN DE SCABIES AANGEWEND.

Wanneer men het groot aantal geneesmiddelen overziet, door elk der respectieve uitvinders zeer hoog tegen de scabies aangeprezen, gevoelt men de noodzakelijkheid door een onderlinge vergelijking de minstgeschikte op zij te schuiven om aldus die menigte van geneeswijzen tot een minimum te herleiden. Dat minimum tot één methode terug te brengen is naar Hebra's uitspraak nog niet mogelijk. Bij het kiezen van het middel bij den een of anderen patient, zegt hij, moeten we er op letten: in welken graad en onder welke verschijnselen de ziekte zich openbaart; hoe de gevoeligheid en de vulnerabiliteit

van de huid van den patient is; tot welken stand de patient behoort en in welke bijzondere omstandigheden hij zich bevindt; en eindelijk, of men de zieken in een hospitaal of in de burger-praktijk moet behandelen.

Zoo raadt hij aan bij scabies van een geringen graad, of van jonge dagteekening, of in gevallen, waar de efflorescenties meer onder de gedaante van kleine papulae en vesiculae voorkomen, bij individuen in de huwbare jaren, vooral bij mannen en bij hen, wier huid niet te teer is, bij den arbeidenden stand en eindelijk in de gasthuispraktijk, waar men op de kosten en den tijd moet acht geven, (we kunnen er bijvoegen, waar de behandeling gemakkelijk en niet te omslachtig zij), hetzij de gewijzigde Engelsche methode met een der opgenoemde zalven aan te wenden, of zich te bedienen van de geneesmethode van Hardy of van Vlemingx.

Daarentegen bij individuen met een zachte epidermis, met blonde of roode haren, bij wie, zooals bekend is, de huidprikkelbaarheid grooter is dan bij andere, bij jeugdige personen en verder bij hen, die reeds langeren tijd aan de scabies leden en talrijke pustulae en excoriaties op de geheele huidoppervlakte vertoonen, is het beter die middelen aan te wenden, die in den vorm van de Wilkinson'sche, door hem (Hebra) gewijzigde teerhoudende zwavelzalven boven genoemd zijn. Ook kan men daar een behandeling met een der opgegeven smeerzeepen, of met een der verschillende waschmiddelen, of met baden, die voorzien zijn van insecticide middelen, toepassen. In de privaat-praktijk gaat hij verder voort, waar het er dikwerf op aankomt, dat de patienten aan hun werk kunnen blijven, of dat de reuk van het middel hun ziekte niet verraadt, voor zulke personen deugt noch de Engelsche methode, noch kan men een der zwavelhoudende zalven

gebruiken. Zulke patienten, die daarenboven overdag geen tijd mochten hebben, kunnen 's avonds een soort snelkuur ondergaan.

Voor 't naar bed gaan neemt dan de patient gedurende een half uur een zeepbad, laat zich vervolgens met de een of andere zalf inwrijven en brengt den nacht in wollen dekens gehuld door. Den volgenden morgen neemt hij weder een bad en wast zich eenvoudig af. Gedurende 3 à 4 dagen moet hij deze kuur ondergaan.

Men kan den patient ook een snelkuur voorschrijven in een badlokaal, wanneer hij mocht wenschen niet in zijn eigen woning behandeld te worden. Men kan dan, om den reuk te vermijden, van de Bourguignon'sche zalf gebruik maken.

Op de eene of andere manier kan men zodoende aan de wenschen of behoeften van zijn patienten voldoen; en men kan noch voor alle gevallen een zelfden maatregel volgen, noch den tijd van een kuur bepalen. Men moet in 't algemeen zoo lang laten insmeeren, baden enz. tot de gangen der acari verdwenen zijn ¹⁾. Men kan, zegt Hebra, niet zoolang blijven inwrijven, als het jeuken duurt, want alle tegen de scabies aangewende middelen brengen een kunstmatig eczeem te weeg, dat dus zelf jeuk veroorzaakt. De zwavelpraeparaten geven de meeste huidrupties, waarom ook deze uit dit oogpunt minder goed voor de burgerpraktijk zijn.

Eindelijk moet men nog letten op zwangeren, die zeer voorzichtig en verschoonend moeten behandeld worden, opdat geen abortus worde opgewekt.

Wat dus het eigentlijke middel betreft, dienen we acht

¹⁾ Volgens Cazenave heeft men daartoe een mikroskoop noodig; men kan ze echter met het ongewapende oog zeer goed herkennen.

te geven op de gemakkelijke aanwending, op de pijnlijkheid, op den prijs, den reuk en op de al of niet schadelijke nawerking op de huid. Bovendien moeten we er op letten, of het de kleeren kan bederven, en welke werking het uitoefent op de in de kleeren vertoevende acari.

Voor alles moeten we echter acht geven op de kracht van het middel, welke door Albin Gras op de volgende wijze onderzocht is. Hij plaatste een acarus onmiddellijk in het te onderzoeken middel, en ging na, hoe lang het diertje daarin kon blijven leven. Zoo leefde een acarus in zuiver water nog na 3 uur; in zout water bewoog het diertje zich na dien tijd nog, doch zeer zwak. In ol. crotonis leefde het nog na 1 uur, doch was dood na 4 uur; in kalkwater na 3 kwartier, in azijn of alkohol na 20 minuten, in naphta nog sneller. In een oplossing van zwavelkalk stierf het na 12 min., in terpentijn in 9 min., in een verzadigde oplossing van jodkalium in 4—6 min., in een geconcentreerde oplossing van acid. arsenicosum in 4 min., in ac. sulphuricum met driekwart water in 3 min., in zuiver kreosoot en in geconcentreerde zuren en alkalien was de acarus terstond dood; in zwavelzure dampen na 16 min.

Levende acari vond hij nog bij personen, die 2 à 3 baden (4 ons zwavelkali op 't bad) hadden gebruikt, doch meestal waren ze alle dood na één enkele inwrijving met zwavelkalizalf.

Deze onderzoekingen geven echter weinig praktisch nut; men kan slechts ten naastenbij de kracht van het middel schatten, daar het zeer moeielijk is om uit te maken, of de acarus al dan niet dood is; en bovendien is het nog een groot verschil, of men het insecticide middel onmiddellijk op den acarus toepast, of dat het eerst door de huid het diertje kan bereiken; de kracht van het mid-

del op de eitjes is bovendien geheel buiten rekening gelaten. Kreosoot en acid. phenyl. werken zeer sterk op de eitjes, die volgens Hebra daardoor geheel worden opgelost.

We zullen nu de verschillende middelen afzonderlijk nagaan en de voor- en nadeelen er van doen uitkomen.

De eerste der drie groepen, n.l. die, waarbij de gangen door mechanische middelen, als zand, puimsteen enz. blootgelegd worden door de vernietiging der opperhuid, en de acarus met zijn broedsel aldus verwijderd wordt, kunnen we met stilzwijgen voorbijgaan, daar de methode ruw, pijnlijk en hoogst ondoelmatig is door den langen duur en het onzekere van de uitkomst. Het eenige, wat ze vóór heeft, is de prijs van het middel. Zelfs door het volk worden dergelijke middelen niet meer aangewend.

De tweede groep, die de middelen bevat om de opperhuid te vernietigen en daarna den acarus te dooden, bevat vele middelen, die nog slechts geschiedkundige waarde hebben, daar ze door niemand meer toegepast worden; aldus het verdunde zwavelzuur, salpeterzuur en zoutzuur, de Sulphas Zinci-Cupri et Ferri. Een à twee ons op iedere twee emmers water was het recept voor het bereiden van het zoogenaamde »zure bad», dat door den langen duur van de kuur als onpraktisch is verworpen.

Ook de zoogenaamde alcalische baden, waarbij 1 ons Carbon. kalie. op 2 emmers komt, worden niet meer aangewend.

Zoo wordt ook de potaschzeep weinig meer dan in begeleiding van andere middelen voorgeschreven. Dat ze bij recente scabies soms goed werkt is algemeen bekend en mij eens zeer duidelijk gebleken. Een vrouw n.l., die een zeer lichten graad van scabies vertoonde, daar alleen aan de buigzijden der handgewrichten en tusschen de vingers

enkele blaasjes en gangen aanwezig waren, werd een paar dagen in het gasthuis aan haar lot overgelaten om de efflorescenties beter te doen uitkomen, maar was na dien tijd geheel genezen. Bij onderzoek bleek, dat zij niets anders gedaan had, dan zich 'smorgens met zeep gewasschen, een bewerking, die ze thuis zijnde nooit gewoon was te doen.

De zwavelberooking, door Glauber voor 't eerst in de 17de eeuw ingevoerd, werd in het Weener ziekenhuis beproefd, waaruit bleek, dat de daardoor te weeg gebrachte kunstmatige eczeemen meer dan 4 weken noodig hadden om te genezen. P. Rayer zegt er van, dat ze weinig kost, geen lucht geeft, het linnen niet bederft, maar dat de lange duur niet tegen deze voordeelen opweegt.

Bovendien is ze volgens Cazenave zeer vermoeiend voor den patient en voor den medicus, die den lijder op zijn minst gedurende 30 dagen 2 berookingen per dag moet doen ondergaan.

De Engelsche methode.

Deze wordt als zoodanig niet meer aangewend en zelfs de gewijzigde Engelsche methode kan alleen bij zeer krachtige personen gebruikt worden, daar ze al te sterk werkt en in hooge mate kunstmatige eczeemen te weeg brengt. Bovendien duurt de kuur lang en zijn de kosten niet gering.

Voornamelijk door de snelkuur van Hardy is de vorige op den achtergrond geraakt. Deze, even als de snelkuur van Vlemingx, heeft het onaangename van de secundaire efflorescenties, die ze op het geheele lichaam te voorschijn roept, waardoor het dus voor vele menschen ongeschikt is, ze aan deze snelkuur te onderwerpen. Niet alleen, dat jeugdige individuen, de meeste vrouwen en personen met een gevoelige huid geheel moeten buitengesloten worden, maar ook patienten in de privaatpraktijk kunnen moeielijk

aldus behandeld worden, daar het dan allen schijn zou hebben, dat ze, na de kuur nog meer voorzien zijnde van tal van efflorescenties dan voor de kuur, nog lang niet genezen zijn. En hoewel de acarus in de meeste gevallen gedood is en de scabies als zoodanig genezen, duurt het soms zeer lang, eer het door de snelkuur ontstane eczeem geheel verdwenen is. Ja, men heeft er voorbeelden van gezien, dat personen dit eczeem nu eens meer, dan eens minder, hun leven lang behielden.

Hetzelfde is van toepassing op personen, die bij andere in dienst zijn; ook dezulke kunnen moeielijk terstond weer in hun dienst worden opgenomen, daar ze schijnbaar nog niet genezen zijn. Bovendien is de kuur vrij omslachtig voor een ziekenhuis, waar veel scabieslijders worden verpleegd.

Doch er is nog iets aan deze snelkuur verbonden, dat onaangenaam voor den patient is en wel de pijnlijkheid der behandeling. Dit is niet van toepassing bij menschen met een ruwe en ongevoelige huid, maar men kan moeielijk vooruit bepalen, bij wie de huid voor de kuur al of niet geschikt is. Mij is een geval bekend, waarbij de volgens de methode van Vlemingx behandelde persoon per rijtuig naar zijn woning moest vervoerd worden, daar de huid door de krachtige behandeling zoodanig verwond was, dat elke beweging en dus ook het loopen hem door den pijn onmogelijk was geworden. Zulke patienten vertoonen de littekens door de kuur verkregen gedurende hun gansche leven.

In 't algemeen ziekenhuis te Weenen (1860) werden de mannen met de door Schneider gewijzigde Vlemingx'sche solutie, de vrouwen met de Wilkinson'sche zalf behandeld. De zalf is milder dan de solutie en werkt niet zoo snel, zoodat buiten de nabehandeling de kuur bij de mannen

4—6 dagen, bij de vrouwen 6—12 dagen duurde. Bij de Wilkinson'sche zalf waren bovendien meer recidieven. De dikwijls blijvende of te voorschijn tredende eczeemen werden met zeep, ung. diachylon, teer, natte omslagen, subli-maatbaden enz. genezen.

Behalve de reeds opgenoemde nadeelen, die deze methoden voornamelijk aan de zwavel te danken hebben, is er nog één, dat niet licht geacht mag worden. Alle zwavelpraeparaten namelijk brengen ons door de menigte van efflorescenties, die ze op de huid te voorschijn roepen, in de onzekerheid, of de acarus al dan niet gedood, m. a. w. of de scabies al dan niet genezen is. Men moet dan afwachten, of de erupties door de zwavelpraeparaten veroorzaakt spoedig verdwijnen, hetgeen het geval zal zijn, indien de acarus dood is; zoo niet dan diene men den patient nog eens aan dezelfde kuur bloot te stellen, hetgeen voor hem zeer onaangenaam is, daar de huid door de vorige behandeling nog gevoeliger is geworden. Bovendien, merkt Hebra op, is een langdurige zwavelbehandeling zeer onwenschelijk, daar ze de huid steeds prikkelbaarder maakt, en de oorzaak is van uitgebreide eczeemen, die aan de genezing hardnekkig weerstand kunnen bieden.

Zooals Hebra opmerkt, werkt de zwavel doodend op den parasiet, nadat ze de huid hyperaemisch gemaakt en de epidermis vernietigd heeft.

Volgens hem is de werking van onzuivere zwavel en zwavellevers nog krachtiger dan die van zuivere praeparaten, hetgeen hij toeschrijft aan het vormen van zwavelwaterstof of soms van zwaveligzure arsenik. Ook Erasmus Wilson verklaarde de doodelijke werking der zwavel op den parasiet uit de verbinding van deze met waterstof tot zwavelwaterstof, hetgeen inderdaad een sterk vergift voor den acarus is. Daarom schreef hij zwavelwaterstof-

baden voor, doch slechts aan vrouwen en kinderen, daar ze niet sterk werkten. Ze waren vroeger het hoofdmiddel in de scabies-therapie, doch doodden het insect te langzaam en brachten door de langdurige werking kunstmatige eczeemen teweeg. Dit heeft het gemeen met de zwavelberookingen, die in 1860 door Hebra beproefd zijn. De zwaveligzure dampen door de verbranding van de zwavel ontstaan, brachten echter op 't lichaam zulke hevige eczeemen te voorschijn, dat de gemiddelde duur der behandeling voor iederen patient 77 dagen was. Hij vond tevens, dat de zwavelpraeparaten des te minder eczeem opleverden, hoe zuiverder hun bereiding was. Dit gold vooral voor de zeepen en zalven. Wat de Flemingx'sche solutie betrof, deze gaf, in aanmerking genomen de sterk irriterende werking, betrekkelijk weinig eczeem.

Hebra wil bij de behandeling met zwavel er vooral op letten, of de genezing snel of langzaam moet geschieden. In 't eerste geval wenscht hij de snelkuur en dan liever flores sulfuris dan lac sulf., daar het eerste sterker werkt. De genezing is dan snel, doch aangrijpend en geeft minder eczeem, terwijl de langzame behandeling met de Wilkinson'sche of eenige andere zwavelzalf niet zoo'n hevige reactie, maar meerdere last veroorzaakt door het te behandelen eczeem.

De snelkuur van Dr. Heinrich, die volgens dezen kort duurt, weinig irriteert en geen eczeem teweeg brengt en gegrond is op het gebruik van de lac sulfuris, die fijner is dan de flores sulfur., werd door Dr. Alb. Reder op verzoek der Oostenrijksche regeering beproefd en hoogst ongunstig beoordeeld. Volgens hem werd het eczeem door het middel erger en de zwavel werkte juist door de meerdere fijnheid slechter, daar nu de acarusgangen minder goed

vernietigd werden. Van de 24 patienten, die hij behandelde, kregen er 3 recidieven; dat was 12 % en dus 2 maal meer dan bij Dr. Heinrich, die 6 % had opgegeven. De gemiddelde duur was bovendien 4 dagen per patient en één kreeg een hevig eczeem met pustulae en infiltraties.

Om ter vermijding van het eczeem de tinct. Tabaci of de tr. Staphys. agriacae, zooals Hardy en Gilbert aanraadden, te gebruiken, is wegens de langdurige en onstandvastige werking dier middelen niet aan te bevelen.

Partieele inwrijvingen.

Deze voor 't eerst door Hebra in Weenen in zijne behandeling der scabies toegepast, waren een groote verbetering voor de scabieslijders en voor hen, die ze behandelde, respect. insmeerden. Door Hebra werden gedurende 12 jaren 15000 scabieslijders elk in den tijd van 2—10 dagen genezen (Lehrbuch der Hautkrankheiten von Hebra und Kaposi), en zijne methode was, slechts die plaatsen in te smeeren, die door den acarus bijzonder werden opgezocht. Hij gebruikte de Vlemingx'sche solutie of de door hem zelf gewijzigde Wilkinson'sche zalf. De recidieven waren slechts 1 %, doch zegt Hebra zelf: »deze partieele inwrijvingen zijn slechts goed voor gevallen van geringe beteekenis en wanneer ze behandeld worden door personen, die met de diagnostische kenteekenen der scabies volkomen vertrouwd zijn. En daar nu niet ieder arts specialiteit in huidziekten is, en er bovendien gevallen voorkomen, waar ook op andere plaatsen acari voorkomen, zoo zal deze methode der partieele inwrijvingen nooit algemeen verbreid worden.»

De voordeelen van de partieele inwrijvingsmethode liggen voor de hand. De behandelingswijze is gemakkelijk,

goedkoop, niet onaangenaam voor den patient door 't gemis van pijn en voor den arts door 't weinige secundaire eczeem, waardoor de nabehandeling meestal vervalt. Men kan zich natuurlijk bedienen van elk middel, dat tegen de scabies gebruikt wordt. Met de Vlemingx'sche oplossing is soms één inwrijving voldoende; doch hier heeft men weer het lastige inconvenient, dat men door de vele opkomende papulae etc. niet weet, of de acarus gedood is.

Om nu niet in de gelegenheid te komen, van een verdwaalden acarus over het hoofd te zien, welk insect de bron zou kunnen worden van een recidiveerende scabies (men moet daarbij opmerken, dat het dan nog lastig is, uittemaken of het recidief soms het gevolg is van acari in de kleeren), heeft men de methode der inwrijving van het geheele lichaam met die der partieele insmeeringen verbonden en met goed gevolg. Zoogenaamde snelkuren vervallen daar echter mee.

Eindelijk komen we tot de derde groep, tot die insecticide middelen, die de huid doordringen en den acarus dooden zonder de opperhuid te vernietigen.

De inwrijvingen met kwik, waardoor werkelijk de acarus gedood wordt, worden te recht door niemand meer aangewend van wege de vergiftigingsverschijnselen, die bij den een spoediger, bij den ander langzamer plegen op te treden. Het werd vroeger bij voorkeur door hen gebruikt, die de Scabies als een uitvloeisel van de syphilis beschouwden, waarom ze den naam droeg van la Gâle Vénérienne.

De Helleboruszalf van Biett, die nimmer onaangename gevolgen na de behandeling daarmee zag verschijnen, een aftreksel van tabak van Boerhave, de olijfolie door Delpech, die vermengd met wat kamfer door Erasmus Wilson bij kleine kinderen werd aangewend, zijn allen ondoel-

matig door den langen duur (van minstens een week) en door de onzekere werking.

Het zelfde kan gezegd worden van de bij het volk in zwang zijnde methoden om de huid met spek of ook wel met uien in te wrijven.

Wat de aanwending van de aromatisch-alcoholische waschwaters van Cazenave betreft, ook bij deze duurt de behandeling vrij lang, ze zijn duur, en men heeft betere middelen, zoodat met P. Rajer niet moet ingestemd worden, wanneer hij zegt: »les lotions alcooliques savonneuses peuvent être recommandées aux personnes riches qui ont quelque intérêt à tenir leurs maladies secrètes, quoique elles sont moins sûres dans leurs effets.»

We komen nu aan de aetherische olien en andere koolwaterstofverbindingen en ten slotte aan de Balsamica.

Dr. W. Schultze heeft in de Infirmierie te Maagdenburg verscheidene van deze middelen beproefd en zijne bevinding in het Berlin. klin. wehnschrift N°. 111 (1860) meegedeeld.

Hij komt tot het resultaat, dat hoe vluchtiger de koolwaterstofverbindingen zijn, ze des te slechter werken, doordien het werkzame bestanddeel juist het vluchtige is en dit verdwijnt. Daarom werken de petroleum, de benzine en de naphtha het minst goed, daarop volgen de overige aetherische oliën als de ol. ror. mar., ol. anisi enz. en eindelijk de balsamica, en van deze is de perubalsem de beste.

We zullen nu achtereenvolgens deze middelen nagaan om er de voor- en nadeelen van te kennen en beginnen met de OLEUM PETRAE.

Het groote voordeel van dit middel is, dat een ieder het bij de hand heeft en dat het bijzonder goedkoop is,

doch is het gevaarlijk door de lichte brandbaarheid en onaangenaam door den reuk.

Volgens Dr. Andreas Ognibes moet het een zeer oud middel tegen de scabies zijn, daar uit Marco Polo's reizen blijkt, dat de Armeniers sinds overoude tijden het daartegen aanwendden.

De eerste wetenschappelijke onderzoeken werden door Decaisne in 1864 gedaan, die er zeer goede resultaten van zag; volgens hem waren 3 inwrijvingen in de 24 uur voldoende om de Scabies te genezen.

Ook Bouchut roemt de petroleum (Gaz. des Hôp. 34 1865), en vooral bij kinderen. Men behoeft de kinderen slechts met een in petroleum gedoopte spons af te wassen, en in drie afwrijvingen over het geheele lichaam is de scabies genezen.

Als voordeelen rekent hij, dat de kuur slechts 2 Silbergroschen kost, dat de kleeven niet vuil worden en dat desinfectie niet noodig is, daar de acari en hun broedsel in de beddelakens en kleeven van zelf te gronde gaan.

Om den reuk spoedig te doen verdwijnen raadt Sauné aan, de kinderen dadelijk na de inwrijving in een linnen laken te wikkelen. Zodoende zouden de kleeven nog aan een afzonderlijke desinfectie moeten worden blootgesteld.

Bouchut noemt verder als voordeel op, dat de kuur noch pijn, noch eenige huidirritatie teweeg brengt, en dat de patient geen bad behoeft te gebruiken, hetgeen in de privaatspraktijk toch zoo moeielijk voor te schrijven is.

Ook de Stafarts Dr. Arché te Düben (Berl. Klin. Wehnschr. II. 20. 1865.) laat zich over de behandeling met petroleum zeer gunstig uit. Hij behandelde 18 patienten met petroleum; de scabieslijders smeerden zich zelf in (bij

zeer verwonde huid met een penseel), en gebruikten 1—1½ ons per dag, zoodat de geheele kuur, die in 3—4 dagen afgeloopen was, slechts 4 ons vereischte. Hij zag geen recidieven.

Dr. Fronmüller te Fürth zag in 10 dagen genezing, doch meestal een zeer hardnekkig eczeem ontstaan en meent, dat niettegenstaande den goedkoopsten prijs van het middel zulk eczeem toch te duur betaald is.

De Oostenrijksche Officier van Gez. Dr. Derblich wendde bij 12 personen de petroleum aan en kreeg slechts bij één genezing. Bij sommigen zag hij een hevig eczeem en ulceraties ontstaan. Hij gebruikte nu eens ruwe, dan weer gezuiverde petroleum. Het eene geval van genezing schrijft hij toe aan de reeds voorhanden zijnde vernietiging van de epidermis.

Ook Dr. Burchard nam proeven met de petroleum, doch kreeg slechts negatieve resultaten.

Als maatstaf nam hij Gerlach's waarneming aan, die acari na 2 dagen nog zwakke bewegingen zag maken, na 3—4 dagen dood waren, terwijl ze in vochtige lucht 10 dagen konden leven.

Burchard zag nu van 3 acari, die met petroleum werden overgoten, één nog na 7 uur leven; acari, die slechts 2 uur in de petroleum gelegen hadden, leefden nog 4½ dag, waaruit duidelijk blijkt, dat de petroleum al zeer weinig insecticide eigenschappen heeft, hetgeen hij door't volgende opmerkelijke voorbeeld helder aan het licht bracht: een scabieslijder liet hij gedurende 5 dagen ééns per dag inwrijven, zoodat 4 ons Ol. Petrae verbruikt werden. Na dien tijd vond hij nog 5 levende acari, die volstrekt niet lusteloos of traag waren; een leefde nog 4½ dag; eieren waren er in overvloed. Toch twijfelt hij er niet aan, of de petroleum dringt wel in de gangen door, doch be-

reikt den acarus niet, die verder kruipt, terwijl de epidermis nauwsluitend om hem heen zit. De petroleum vervluchtigt daarenboven zeer snel. Dr. von Pastau vond, na iemand 3 dagen ingewreven te hebben, nog levende acari en zag dikwijls een lastig eczeem optreden.

Dr. Schenck heeft betere resultaten. Hij laat den patient zijn linnengoed aanhouden, daar de wrijving van de beddelakens het eczeem bevorderde, hetgeen ook werkelijk het geval is.

Van de 69 patienten genazen er 14 na 2, 6 na 3 inwrijvingen, terwijl na elke inwrijving een pause van 12 uur was.

Al de 69 patienten genazen in 426 dagen, zoodat gemiddeld 6 dagen voor elken patient gerekend moet worden.

Wanneer we nu de 14 en de 6 patienten, die respectievelijk na 2 en 3 inwrijvingen genezen waren, niet meetellen, zoo blijven er voor de overige 49 patienten gemiddeld $8\frac{1}{4}$ dag (of circa 16 inwrijvingen) per man over, een uitkomst, die minder schoon is.

Ook Dr. Knoblauch, die proeven deed ter vergelijking, van styrax, perubalsem en petroleum, moest gedurende verscheidene dagen meerdere inwrijvingen per dag institueeren, om zijn patienten met de petroleum te genezen.

Ook Dr. W. Schultze zag slechte resultaten bij de behandeling met petroleum in de Infirmierie te Maagdenburg.

Uit al deze onderzoeken kunnen we het besluit trekken, dat de insektendoodende kracht van het middel gering is, dat dus de behandeling, zooals ook allen, behalve Decaisne, toegeven, vrij lang duurt, dat er meermalen een hardnekkig eczeem ontstaat en dat de lucht zeer onaangenaam is, — maar ook, dat het middel zeer goedkoop is, dat, zelfs wanneer de patienten hun kleeven aanhouden, desinfectie overbodig

is en dat de behandeling geen pijn veroorzaakt en zeer gemakkelijk is.

Men ziet duidelijk, dat al deze voordeelen minder gewicht in de schaal leggen dan de nadeelen en dat dus het middel verworpen moet worden.

Acid. phenylicum.

Dr. Alois Monti raadt dit middel bij kinderen aan, daar het niet zoo duur als de Peru- en Copaiva-balsem en niet zoo vuil als de Stijrax is. Hij zag nooit vergiftigingsverschijnselen. Het eczeem verdwijnt snel, doch duurt de kuur, wanneer eczeem aanwezig is, circa 12 dagen.

Dr. v. Rothmund roemde het carbolzuur en de carbolzure natron (1 op 12) als zeer goedkoop, werkzaam en gemakkelijk in de behandeling. Ontsmetting der kleeven was overbodig, indien 8 of 10 dagen na de kuur nog een inwrijving plaats greep. Het had echter dit groote gebrek, dat het spoedig in het organisme werd opgenomen en intoxicatieverschijnselen te weeg bracht.

Als voorbeeld kan het geval dienen van twee fabrieksjongens, die aan scabies leden en zich zelven met de in de fabriek aanwezige *ac. phen.* behandelden. De een stierf en de ander had hevige intoxicatie-verschijnselen, die hij echter doorstond.

Niettegenstaande al deze voordeelen weegt het laatst opgenoemde nadeel zwaar genoeg, om het toch te verwerpen.

Waarom het lag, dat Dr. Monti geen vergiftigingsverschijnselen waarnam is moeielijk, te zeggen; waarschijnlijk doordien hij recente gevallen van scabies had, waarbij de epidermis nog weinig door het krabben geleden had. De *acid. phen.* wordt niet opgenomen door een normale huid.

Naphtaolie,

door Dr. Derblich beproefd, gaf slechte uitkomsten. Er ontstond een onaangenaam branden op de huid. De hy-

peraemische huid vertoonde donkerroode urticae en werd zeer pijnlijk. Hetzelfde geldt van de Benzine en beide stoffen zijn zeer brandbaar.

Ook de *Ol. roris marini* met *ol. anisi* vermengd, door Dr. Abl. in Zara voorgeschreven, is niet aan te bevelen, van wege den langen duur (2 weken) der behandeling en den prijs van het middel. Bovendien verwekt het eveneens een pijnlijk en brandend gevoel op de huid, dat zeer hevig, doch spoedig gedaan is.

De Copaivabalsem

werd door Dr. Alois Monti te Weenen bij kinderen aangewend. Volgens hem waren 3—4 inwrijvingen voldoende; doch bij scabies, die met veel pustulae gepaard ging, werkte het minder goed, en raadde hij sublimaat (!) aan.

Hij zag geene complicaties als eczeem, evenmin nieren-hyperaemie of nephritis. Het middel is duur, doch goedkoopster dan de balsem peru, waarom

Dr. Fröhlich het bij zijn regiment invoerde. Hij zegt: dat middel verdient boven andere de voorkeur, dat de schurft het snelst, het zekerst en het goedkoopst verdrijft. De aangename behandeling, voegt hij er als echt militair bij, komt bij het leger niet te pas, waar meer moet gelet worden op de kosten.

's Morgens en 's avonds werden 4 gram copaivabalsem ingewreven, en 4—6 inwrijvingen waren voldoende

Sedert 13 weken had hij geen recidieven gehad bij een geheel bataillon infanterie; complicaties, wat maag of nieren betrof, zag hij nimmer. Daar de acari 3 uur lang in de bals. copahu kunnen blijven leven, zoo meende hij, dat er copaivazuur in de gangen der acari ontwikkeld zou worden, daar dit zuur den acarus snel doodt.

Evenmin als de Copaivabalsem, verdient ook de Tolu-

balsem aanbeveling, daar deze middelen slechts werken bij recente gevallen van scabies, waarom dan ook Dr. Alois Monti den Copaivabalsem alleen bij kinderen gebruikte en hem zelfs bij een pustuleuze scabies afraadde. De copaivabalsem is daarenboven niet veel goedkooper dan de Perubalsem en werkt lang zoo goed niet als deze.

Kreosoot.

In 1856 werden in 't Weener ziekenhuis eenige patienten met Kreosoot en ax. porci ingewreven, doch alleen op de plaatsen van praedilectie. Er volgde volstrekt geen reactie en de acari bleven leven, zelis toen men zuiver kreosoot aanwende.

Behalve nog Benzol, dat ook negatieve resultaten opleverde, zijn er nog verscheidene middelen door verschillende onderzoekers aangewend, die we om de slechte uitkomsten niet behoeven op te noemen, terwijl ze bovendien door niemand meer gebruikt worden.

We zijn nu eindelijk gekomen tot de beide uitstekendste middelen tegen de scabies, n.l. den Stryax en den Perubalsem.

Ze zijn het eerst in praktijk gebracht door Dr. Gieffers en von Pastau, die hun werking als »tuto, cito et jucunde" beschreven.

De Perubalsem werkt echter sterker dan de Stryax en wel waarschijnlijk door het grootere gehalte aan Cinnamonen in den Perubalsem, boven het Cinnamonen in den Stryax, terwijl bovendien het Cinnamonen volgens Schultze minder vluchtig en dus krachtiger is dan het Cinnamonen.

Doch we zullen de werking van beiden afzonderlijk nagaan en zien, op welke wijze ze door de verschillende dermatologen zijn aangewend.

Bij het toepassen van den Stryax, den Perubalsem of welken balsem ook, moet de huid van den patient volkomen

droog zijn, daar anders de balsem niet door de epidermis heen kan dringen. Vooraf dus een bad te verordenen zou dus, hoe onrein de patient ook moge zijn, geheel verkeerd wezen, tenzij men den patient zeer nauwkeurig afdroogt en een paar uur na het bad met de insmeering een aanvang neemt. Men moet er zelfs op letten, of de patient bezweet is, in welk geval de huid eveneens goed afgedroogd moet worden.

Daarmede in strijd is de waarneming van Dr. Knoblauch in het Rochusen-Hospitaal, die de huid eerst door een bad verweekte, omdat anders de styrax er zoo slecht doortrok.

Ook Dr. Burchard liet bij een verdikte epidermis 's morgens en 's avonds baden en de huid met zeep afwasschen, waarna hij echter eerst den volgenden dag met Bals. Peruv. liet insmeeren.

Door deze eigenschap, n.l. de doordringbaarheid door eene drooge huid, waardoor baden overmatig zijn, hebben de balsamica een groot voordeel boven de zwavelpraeparaten, hetgeen van belang is voor de privaatpraktijk in ons land, waar de gelegenheid om baden te nemen veelal ontbreekt.

Worden hierdoor reeds, anders noodzakelijke, kosten vermeden, nog zooveel te meer is dit het geval, wat de desinfectie der kleeren betreft. Deze is bij de balsamica geheel onnoodig. Men behoeft slechts te wasschen, hetgeen gewasschen kan worden en door 8 à 10 dagen na de kuur noch eenmaal een inwrijving toe te passen, maakt men de acari, die misschien in de bovenkleederen mochten aanwezig zijn, onschadelijk. Dat het werkelijk noodzakelijk is, om bijv. de wollen dekens van de bedden te laten wasschen, blijkt uit een door Prof. Chanfleury van Ysselsteijn waargenomen geval. Bij de verhuizing n.l. van de patienten

van de eene zaal naar een andere in 't gasthuis te 's Gravenhage, verkregen verscheidene patienten scabies door een noodlottige verwisseling der wollen dekens, die door de schurftlijders gebruikt waren.

Doordien de balsamica in de huid dringen, zonder de epidermis te vernietigen of ook maar eenigzins te verwonden (de copaivabalsem maakt de huid slechts een weinig hyperaemisch), ontstaan er nooit secundaire efflorescenties en zelden eczeem, waardoor vooral de nabehandeling korter en aangenamer is dan bij andere middelen.

We zullen nu den *Styrax* en den *Perubalsem* beiden afzonderlijk behandelen.

Styrax.

De *Styrax* heeft in zijn ruwen vorm dit nadeel, dat men er zoo moeielijk mee smeeran kan; door de kleverigheid van het middel, heeft men er voor één inwrijving veel meer van noodig dan van den *Perubalsem*. Dr. von Pastau is daaraan te gemoet gekomen, door 4 deelen *styrax* met 1 deel ol. oliv. te vermengen.

Door mij zijn eenige patienten in het Amsterdamsche Gasthuis zoowel met den ruwen *styrax*, als met het Pastau'sche mengsel behandeld, minder om de insecticide kracht van het middel, (daarvoor moet men toch tal van patienten behandelen, eer men tot eenig resultaat kan komen), dan wel om de geschiktheid bij de behandeling te beproeven.

De patienten werden niet afgewasschen en kregen geen bad; de *styrax* (zonder of met ol. oliv.) werd bij kleine hoeveelheden door middel van een wollen lapje zooveel mogelijk op de huid van den patient uitgewreven, hetgeen het beste ging met den *styrax liquidus* van von Pastau. Voor een geheele inwrijving had ik meer dan 20 gram noodig,

terwijl van het Pastau'sche mengsel circa 15 gram noodig waren. Van beide wint het de Perubalsem, daar men van dezen slechts 9 gram behoeft om een insmeering te doen.

De patienten werden ieder 6 dagen lang behandeld, waarbij den 1sten, 3den en 5den dag een geheele inwrijving werd ingesteld, terwijl op den 2den, 4den en 6den dag slechts de praedilectieplaatsen van den acarus werden ingewreven, n.l. de bovenste en onderste extremiteiten (tot boven elboog en knie), de genitalien bij de mannen, de borsten bij de vrouwen.

De patienten werden na den 6den dag ontslagen; recidieven zijn niet voorgekomen en eczeem of andere huid-erupties ontstonden door de behandeling niet. De scabies was echter bij allen nog van jonge dagteekening.

Van den gewonen styrax werd meer dan 80 gram verbruikt; van den styrax liq. van von Pastau nog geen 60 doch dit is van weinig waarde, daar de kuur voor verouderde gevallen, wellicht langer, in 't algemeen genomen misschien nog korter behoeft te wezen.

Wat de insecticide kracht van den styrax betreft, deze is 5—6 maal minder dan die van den B. P.

Men kan dit reeds eenigzins opmaken uit het feit, dat de acari in styrax 2—3 uur in 't leven kunnen blijven, in den bals. Peruv. na 20—30 min. reeds dood zijn.

Wat me bij de behandeling met den styrax nog opviel was, dat door de meerdere kleverigheid van het middel de huid en het linnengoed vuiler werden, dan door den B. P., waar men eenige minuten na een inwrijving schier niets meer van bespeurt.

Dr. von Pastau zegt, dat met zijn mengsel twee inwrijvingen voldoende zijn (één per dag), en dat de kuur dan half zoo duur is, als die met den B. P.

Dr. Ulmer te Weenen kwam tot een ander resultaat. Hij

behandelde in 1876 65 man van het 43ste Infant. regiment met den styrax.

Van deze genazen:

23	na één inwrijving
18	» twee »
24	» drie »

en bij één man waren er 5 inwrijvingen noodig.

Kleerendesinfectie achtte hij overbodig. Hij kreeg geen recidieven en zag geen spoor van eczeem.

In 1872 voerde een Oostenrijksch offic. van Gezondheid te Pola de behandeling met styrax in de kazernen en op de oorlogschepen in.

De patienten werden niet afgewasschen, het zweet op de huid werd goed afgedroogd en de kleeren werden niet gedesinfecteerd. Hij gebruikte den styrax liq. van v. Pastau, en één inwrijving was meestal genoeg, waarbij 22 ½ gram noodig waren. Soms waren er twee, zelden drie inwrijvingen noodig.

Na 10 dagen werd de patient weer onderzocht om, mocht het noodig zijn, nog eens ingesmeerd te worden.

Een dergelijke behandeling is tegenwoordig ook bij het Pruisische leger in zwang.

Dr. W. Schultze (Berlin. Klin. Wehnschrift III, 19 : 1866) roemde den styrax liq. van von Pastau reeds. Hij raadt daarbij aan vooral goed in de huidplooien te smeeren. Na 24 uur waren volgens hem alle acari in een gang na een enkele inwrijving gedood. Styrax brengt geen irritatie op de huid teweeg, maar indien er eczeem bestaat, maakt het dit niet beter. Het eczeem geneest meestal bij expectatieve behandeling. Hij liet de patienten 2 maal inwrijven, 's morgens en 's avonds, waarop ze ontslagen werden, hetzij ze eczeem of eenige andere huida eruptie vertoonden. Recidieven kwamen bij hem niet voor. Aangezien de olijfolie

slechts het hoofdbestanddeel van den *Styrax* oploste, het *Cinnamen* of *Styrol* ($C_{16} H_8$), doch niet de overige harsige bestanddeelen, zoo voegde hij er wat *Spir. vin. rect.* aan toe, om ook deze in opgelosten toestand te brengen, zoodat zijn formule aldus luidde:

Styrax 8 dln., *Spir. vin. rect.* 2 dln. en *ol. oliv.* 1 dl.
Hij roemt de goedkoopheid van het middel.

Ook *Wilh. Petten* prijst den *Styrax* met 2 dln. *ol. oliv.* in de *Revue des Sciences médicales* (tome IV. 1874.) zeer aan. De behandeling geeft geen eczeem en kost weinig geld en moeite; 2 of 3 fricties waren voldoende.

Behalve de ruwe *Styrax* en de *Styraxolie* is er nog een *Styraxzeep*, die, door *Heinrich Auspitz* aanbevolen, de volgende samenstelling heeft: *Sebi bov.*, *ol. cocos.* aa 16 grm. *Liq. kali caust.* (pond. specif. 1.450) 24 grm. *Styrac. dep.* 32 grm.; *calefac. fiat sapo*, cui adde: *Bals. peruv.* 2 grm. *fiat frustr.* pond. 80 grm.

Deze welriekende zeep heft het jeuken direkt op, geneest de excoriaties en 2—4 fricties zijn voldoende. Een minder dure, doch overigens vrij goede zeep van *styrax*, *flores sulfur.* en *kalizeep* deed volgens hem ook goede diensten.

In navolging van dezen wendde *Dr. Weinberg*, dokter bij de schoenmakersvereeniging te Weenen den *Styrax* in verbinding met de zwavel aan tot een praeparaat, dat hij na vele proefnemingen aldus als het geschikste voor een ambulatoire behandeling vond:

R_o. *Styr. liq.*
Flor. sulfur.
Cretae alb. aa 16.
Sapon. virid.
Ax. porci aa 32.

m. d. s. 2 of 3 avonden het geheele lichaam (behalve het hoofd) insmeeren.

De Perubalsem werkte volgens hem het beste, maar was te duur voor de arbeidende klasse, waarom hij hem verving door de Styraxolie van v. Pastau; doch daar deze slechts geschikt bleek bij individuen met een zachte epidermis, zoo beproefde hij bovengenoemde zalf.

Hij roemt deze zalf als bezittende de voordeelen van de oplossing van Vlemingx door de rassche dooding der acari en die der Wilkinson'sche zalf door de gemakkelijke genezing van eczeem, pustulae, etc., zonder dat ze er de nadeelen van heeft, daar zelfs bij de zachtste epidermis niet licht een kunstmatig eczeem ontstaat; ook is de behandeling zeer eenvoudig: Patient wrijft zich het geheele lichaam en in 't bijzonder de praedilectieplaatsen van den acarus, (dus bij zijn patienten n.l. schoenmakers, vooral het perinaeum en de penis) 's avonds voor het naar bed gaan met de zalf in, hetgeen hij nog twee avonden moet herhalen. Patient mag zijn eigen linnengoed aanhouden, waardoor ook dit gezuiverd wordt en desinfectie onnoodig is. Overdag kan hij zijn werk doen.

Nadat de 3 dagen om zijn, verordent hij een reinigingsbad aan, dat ook vóór de kuur kan geapplianceerd worden, wanneer de huid zeer onrein is. 2—3 Ons zijn voor een kuur voldoende, zoodat, daar het ons (in het groot bereid) op 2—5 krenzer ö. W. komt te staan, de kuur zeer goedkoop is.

De patienten geven aan, dat de pruritus reeds den eersten nacht zoo verminderd is, dat ze kunnen slapen. Na de tweede of derde inwrijving verdwijnt het jeuken geheel; de gangen en de pustulae verdroogen, het eczeem wordt bedekt met de zalf, die als een korst afvalt, en geneest. Hij komt tot de conclusie dat zijn methode alle indicaties vervult, daar men ze met vrucht bij ieder geslacht, bij elken leeftijd (bij zuigelingen moet de zalf met een ge-

lijke hoeveelheid ung. simplex verdund worden), en zoo-
wel in de privaat- als in de hospitaalpraktijk kan aan-
wenden.

De zwavellucht is zeer gering en wordt verdrongen
door de Styraxlucht, die volgens Dr. Weinberg zeer lek-
ker is.

Bij zeer verdikte opperhuid en sterk veronachtzaamde
scabies, moet de patient in het hospitaal worden opge-
nomen en een krachtiger behandeling ondergaan.

Een Oostenrijksch officier van Gezondheid te Pola heeft
de zelfde zalf in de kazernes en op de oorlogschepen in-
gevoerd. Hij laat echter eerst een lauw zeepbad toedienen
en daarna het lichaam goed afdrogen. Overigens is zijn
behandeling de zelfde; 60 grm. zijn volgens hem vol-
doende voor één inwrijving.

Ten slotte kunnen we nog een in het ziekenhuis te
Wieden gebezigde behandeling met Styrax noemen, die
veel overeenkomst heeft met de snelkuur van Hardy.
Patient wordt met groene zeep ingewreven, gewasschen
en daarop met eene oplossing van Styrax liq. en Spir.
vin. rect. (1: 2) ingesmeerd, waarop hij den volgenden
morgen een bad krijgt. Eczeem wordt daarbij zelden waar-
genomen.

We komen nu tot het laatste middel om er de voor-
en nadeelen van op te noemen n.l. den bals. peruv.,
(een medicament tegen de Scabies, dat met uitsluiting van
andere middelen in het Amsterdamsche gasthuis aange-
wend wordt) om ten slotte met een onderlinge kritiek
van al de opgenoemde geneeswijzen te besluiten.

Balsamum Peruvianum.

De Perubalsem werd door Dr. Gieffers het eerst tegen
de scabies aanbevolen, doch was op sommige plaatsen
(zooals in 't Kreis Friedeberg) reeds als volksmiddel bekend.

De B. P. wordt sedert 1864 met uitstekend gevolg in de Berliner Charité aangewend: de zieke neemt een bad en wrijft zich 's morgens, 's middags en 's avonds 2 dagen lang, iedere keer met 36 druppels in, zoodat de kuur uit 4—6 inwrijvingen bestaat. Zonder reinigingsbad en zonder desinfectie der kleeren wordt patient ontslagen.

Burchard roemt den Perubalsem op grond van zijn onderzoekingen als verdelgingsmiddel tegen den acarus scabiei zeer hoog. Hij zag den parasiet in een $\frac{1}{2}$ uur te gronde gaan, doch kreeg weinig resultaten, wanneer hij de mijt alleen aan de lucht van den B. P. blootstelde, hetgeen met het oog op de ontsmetting van kleeren van het hoogste belang is.

Eén inwrijving met 12 gram B. P. was dikwijls voldoende om den lijder te genezen. Wel zijn het eczeem en andere door de jeuk en het krabben ontstane erupties nog voorhanden, wel zijn zelfs de gangen met de acari en eieren nog aanwezig, doch de diertjes zijn dood en de eieren niet meer levensvatbaar. Eigentlijk moest één inwrijving altijd voldoende zijn, doch dit is niet het geval, en zelfs bij scabies van jonge dagteekening is meer dan een inwrijving noodig. Misschien draagt hier toe bij, dat de acarus bij de nadering van den B. P. dezen ontvlucht door zijn gangen dieper te graven. Hebra vond gangen van verschillende lengte, en zag er zelfs, die 10 ctm. lang waren; zulke gangen, die vlak onder de opperhuid liggen, zijn dan sterk gekronkeld.

Bij verouderde scabies en bij individuen met zeer harde en verdikte opperhuid, raadt Burchardt aan de huid van den patient met zeep af te wasschen en den volgenden dag 4 of 5 inwrijvingen met den B. P. te bewerkstelligen.

Behandeling in 't Gasthuis te Amsterdam.

De eenige methode, die aldaar gevolgd wordt, is de behandeling met den Bals. Peruv.; alle scabieslijders, van welk geslacht of welken leeftijd ook, worden loopende d. i. buiten het gasthuis behandeld, met uitzondering van hen, wier scabies verouderd is.

De patient mag zich niet baden en zelfs niet bezweet zijn; het is hem geoorloofd zijn oude plunje te blijven dragen, mits hij zich na 8 à 10 dagen nog eenmaal insmeert, opdat dan de acari, die op de huid uit de kleeren mochten gekomen zijn, gedood worden; zoodoende is een afzonderlijke desinfectie der kleeren overbodig.

De patient wrijft zich of wordt 's avonds goed met den Bals. Peruv. over het geheele lichaam behalve het hoofd ingewreven. Is dit geschied, zoo wordt patient nogmaals ingewreven op de door den acarus meest bezochte plaatsen en wel op de onderste ledematen (van de toonen tot boven de knie), op de bovenste ledematen (van de vingers tot boven den elleboog) en bij de mannen ook de genitalien, bij de vrouwen de borsten.

Den volgenden dag ondergaat patient 's avonds dezelfde behandeling, waarmee de kuur is afgelopen.

Men kan natuurlijk meerdere inwrijvingen verordenen, indien het noodig mocht zijn, doch men moet daartoe minder op de pruritus, als wel op de aanwezige huidrupties acht geven. De pruritus blijft toch nog vaak bestaan, al is de acarus reeds dood, hetzij ten gevolge van het eczeem, hetzij door een andere oorzaak.

Meestal hangt het eczeem van de scabies, zelden van den balsem af. In het eerste geval kan de acarus nog leven en aldus het eczeem door de pruritus onderhouden, in welk geval een voortzetting van de kuur onvermijdelijk is, of de acarus is dood en het nog bestaande eczeem

wordt expectatief of met ung. oxyd. zinc. behandeld.

In het geval, dat de balsem het eczeem onderhoudt, kan evenzoo de acarus dood of levend zijn. Is de acarus gedood, de scabies dus genezen, dan onderhoudt elk middel tegen de scabies, zoo ook de bals. Peruv., door zijn prikkelende werking het eczeem. Staking van de behandeling is dus hier de beste therapie.

Het geval, waarbij de scabies nog niet genezen was, en de Perubalsem een uitgebreid eczeem veroorzaakte, heb ik in het Amsterdamsche gasthuis waargenomen:

Een patient, die op de bovenbeschreven wijze met Bals. Peruv. werd behandeld, kreeg reeds den dag na de eerste inwrijving een hevig eczeem. Toen daarop de behandeling gestaakt werd, verdween het eczeem zeer spoedig. Het vermoeden bestond, dat de scabies nog niet genezen was, hetgeen bevestigd werd door het vinden van een levenden acarus. Den 3den dag werd patient weer 's avonds ingewreven, waarop weer een hevig eczeem ontstond. Toen op den 4den dag, niettegenstaande het eczeem, nogmaals een inwrijving met den B. P. werd bewerkstelligd, en deze behandeling werd voortgezet, verdween met de scabies tevens het eczeem.

Behalve een enkel geval als bovengenoemd, brengt de perubalsem (en evenzoo de styrax) geen eczeem te weeg, maar geneest het evenmin; bestaat er namelijk eczeem, dan doet de balsem meer kwaad dan goed door de hyperaemische werking, die hij op de huid uitoefent.

Zooals men ziet is de wijze van behandeling zeer eenvoudig, waarom men ze aan den patient zelve of aan een oppasser kan overlaten. Het eenigste nadeel daarvan is, dat er meer perubalsem wordt verbruikt dan noodig is. De Perubalsem laat zich zeer gemakkelijk uitsmeeren, waarin hij 't wint van den styrax, al is ze vermengd met

ol. oliv.; om de procedure goed te bewerkstelligen neemt men op een wollen lapje telkens een weinig van den balsem; men kan dan bij eenige geoefendheid met 5 en gemakkelijk met 9 gram het geheele lichaam insmeeren. Voor de geheele kuur heeft men slechts 16—25 gram noodig, waarbij dan nog komt, hetgeen men noodig heeft voor mogelijk aanwezig zijnde acari in de kleeven, zoodat alles meegerekend nog geen 40 gram noodig zijn. Men behoeft echter dan slechts te smeeren op die plaatsen, waar weer jeukte ontstaan is, en nieuwe gangen zich ontwikkeld hebben, iets wat de patienten zelf, door de ondervinding wijs geworden, zeer goed onderscheiden.

De patienten roemen den perubalsem zeer; reeds den eersten nacht kunnen ze beter slapen, daar de pruritus na elke insmeering vermindert.

Bovendien is de lucht aangenaam en de huid en het linnen worden bij deze behandeling niet zoo vuil, als bij den Styrax het geval is.

OVERZICHT.

Nu we de meest bekende middelen en methoden tegen de scabies hebben opgenoemd, en er de goeie en slechte eigenschappen van hebben nagegaan, komen we van zelf tot de vraag: in welk geval moeten we dit, in welk geval dat middel aanwenden, of kunnen we met één middel en één methode in alle gevallen volstaan?

Om tot een antwoord op die vragen te geraken, zullen we die middelen, die we ten minste vroeger niet reeds hebben afgekeurd, onderling met elkaar vergelijken.

Aangezien de Perubalsem en de Styrax het aangenaamst en gemakkelijkst in de behandeling zijn en vrij spoedig

genezing teweeg brengen, zoo zijn ze volkomen op hun plaats in de burgerpraktijk en buitendien ook zeer aan te raden bij jeugdige individuen, personen met een gevoelige en teere huid en bij zwangere vrouwen.

Daar echter de Perubalsem om den hoogen prijs minder geschikt bleek voor de gasthuispraktijk, heeft men hem, niettegenstaande zijn betere eigenschappen, nog niet in de plaats van de in gebruik zijnde middelen willen stellen of getracht hem door den Styrax als goedkooper zijnde, te vervangen.

Deze nog in zwang zijnde middelen zullen we met den B. P. vergelijken en zien, of de voordeelen van den B. P. niet tegen zijn meerdere kostbaarheid opwegen.

Men heeft dan in de eerste plaats de inwrijvingen over het geheele lichaam met een der vroeger opgenoemde zwavelzalven of zeepen. Van deze zijn de lastige eigenschappen, die de B. P. geheel mist: de lucht der zwavel, de voor de patienten minder gewenschte behandeling, daar deze te huis moeten blijven, de talrijke huidrupties, (des te heviger naar mate het middel sterker werkt), de dikwijls langdurige nabehandeling, door het opkomen van een eczeem of doordien de huid te sterk aangegrepen is, (men kan in 't algemeen van de zwavelpraeparaten zeggen: hoe sterker het middel, des te heviger de huidirritatie, des te korter de behandeling, en des te minder kans op eczeem; en hoe zwakker het middel, des te langer de kuur en des te meer kans op eczeem) en eindelijk de moeielijke diagnose, of het eczeem en de pruritus na de behandeling afhangen van de nog niet genezen scabies of van het geneesmiddel, m. a. w. of de behandeling moet voortgezet of gestaakt worden; ten slotte, dat bij deze behandeling de kleederen gedesinfecteerd moeten worden.

Tegenover deze zeer groote nadeelen staat slechts de

goedkoopheid van het middel, die echter voor een groot deel geneutraliseerd wordt door de onkosten, die de opname van de patienten in een gasthuis en de desinfectietoestellen te weeg brengen.

Voegt men noch hierbij, dat volgens een statistiek van het Weener hospitaal in 1856, waar de scabieslijders met de Vlemingx'sche, de Wilkinson'sche zalf en de zelfde doch gemodificeerd behandeld werden, de recidieven zoo talrijk waren, dat men besloot tweemaal in plaats van eens per dag in te smeeren, waarbij men dan om den anderen dag de behandeling staakte, terwijl deze toch reeds 4, 6 à 8 dagen duurde, dan kunnen wij met het volste recht deze wijze van de scabies te behandelen verwerpen.

Wat de Vlemingx'sche snelkuur betreft en deze is de beste van alle snelkuren, zoo zijn er de zelfde bezwaren aan verbonden, als aan de voorgaande behandeling, behalve wat den duur en het aantal recidieven betreft.

Om het zeer onaangename van de behandeling en om de talrijke secundaire huidrupties, is hij echter geheel ongeschikt voor de privaatpraktijk, en slechts bij individuen met een harde opperhuid zou hij in de gasthuispraktijk kunnen aanbevolen worden. Toch wordt hij daar nimmer toegepast en wel om de omslachtige behandeling, waarbij men badkuip en desinfectietoestellen moet aanwenden en om het moeilijke van patienten voor genezen te verklaren, die sterker nog dan vóór de kuur van secundaire huid-efflorescenties voorzien zijn.

Naar mij bekend is, wordt ze nog slechts aangewend bij militairen en alleen in België en Nederland. Terwijl echter in België de behandelde militair terstond weer in zijn regiment wordt ingelijfd, is dit bij het Nederlandsche leger niet het geval. Artikel 3 van de voorschriften omtrent de behandeling van door schurft aangetaste manschappen,

luidt: »wegens de door die krachtige behandeling buitengewoon opgewekte huidfunctie is het noodig, dat de man het verdere gedeelte van den dag binnen de kazerne en vrij van alle diensten wordt gehouden. Den volgenden dag zal hij zich echter op de morgenvisite in de kazerne bij den off. van Gez. aanmelden, die bepalen zal, of hij zijn dienst al dan niet kan hervatten.»

Die »buitengewoon opgewekte huidfunctie" en het »al of niet hervatten van den dienst," spreken vrij sterk tegen het aangenamen van de behandeling. Wel is waar zijn er militairen, die er weinig om geven, doch voor velen is de kuur een ware marteling.

De reeds genoemde off. van Gez. te Pola zegt dan ook bij het roemen van zijn Styraxbehandeling, dat de patienten zich reeds bij het begin van hun kwaal aanmelden, waardoor verouderde gevallen hoe langer hoe minder voorkomen en de behandeling dus steeds gunstiger wordt, hetgeen niet het geval is bij de smeerkuur, waarvan ze een natuurlijken afkeer hebben.

Behalve dat de behandeling van den patient al vrij omslachtig is, komt daar nog bij de reiniging der kleeven.

Hoe die in de militairen hospitalen en infirmerieën hier te lande wordt voorgeschreven, is reeds boven gezegd; waar geen toestellen voor verhitte lucht aanwezig zijn, worden de kleeven enz. aan chloorgasberooking blootgesteld. Men moet hierbij vooral zorg dragen voor een goede afsluiting van de kast, waarin de desinfectie plaats grijpt. Hoewel niet zoo sterk als de berooking met zwaveligzure dampen, werkt ook de chloorgasberooking op de kleurstof der kleeven en doet ze verbleeken.

Wat de desinfectie met verhitte lucht betreft, art. 6° B. van bovengenoemde voorschriften luidt aldus: »de uitnemende resultaten, die de aanwending eener droge, ver-

hitte lucht, van 70°—80° C. tot oogenblikkelijke dooding van alle ongedierte en vooral ook van de schurftmyt en hare eieren heeft opgeleverd, onder anderen ook in 's Rijks hospitaal te Utrecht bevestigd, doet deze wijze van zuivering verreweg de voorkeur geven boven alle anderen tot hertoe in gebruik. De aanzienlijke kosten, die evenwel tot de inrichting van daartoe benoodigde verhittingstoestellen in alle zieken-inrichtingen zouden vereischt worden, beletten voor 's hands de algemeene invoering dezer zuiveringsmethode, enz."

Ook in dit opzicht is dus de snelkuur niet bijzonder aanbevelenswaardig, daar, werd de desinfectie goed toegepast, de kosten weer te hoog zouden loopen. Dit is met het oog op een menigte kleine garnizoensplaatsen nog meer het geval, aangezien scabies daar niet dikwijls voorkomt.

Maar er zijn nog andere bezwaren, die reeds bij de algemeene zwavelinwrijvingen opgenoemd zijn en waarvan er op één bijzonder moet worden acht gegeven:

Wanneer n. l. de patient na de kuur met een huid, waarvan de epidermis vernietigd en met tal van efflorescenties, als pustulae, papulae, bullae enz. en excoriaties voorzien is, aan zijn lot wordt overgelaten, dan genezen al die secundaire erupties gewoonlijk van zelf, wanneer n. l. de acari met de eieren werkelijk vernietigd zijn. Wanneer nu echter — en dit nu is een groot bezwaar — de genezing van de huid niet intreedt, dan weet men niet, of de acarus de schuld daarvan draagt en dus weer een snelkuur moet worden toegepast, die natuurlijk bij zulk een aangedane en beleedigde huid zeer onaangenaam en pijnlijk moet zijn, waar dan nog bij komt, dat de patient weet, wat hem te wachten staat.

We voegen hier ten slotte nog bij, dat de toepassing

van de methode juist in een tijd, waarin ze het meest geïndiceerd zou zijn, niet kan plaats grijpen. In oorlogstijd toch, (en wat komt het er op aan, dat een soldaat in vredestijd zoo snel geholpen wordt), wanneer de troepen op marsch zijn, is het toch niet gemakkelijk bad- en desinfectietoestellen mee te nemen of te requireren.

Op grond van deze overwegingen moeten we er noodzakelijk toe komen, om de Vlemingx'sche kuur, die geen burger zich zou laten welgevalen, ook voor den soldaat te verwerpen, en dit te meer met het oog op de misschien toekomstige invoering van den zoo noodzakelijken algemeenen dienstplicht.

Kunnen we in plaats van deze snelkuur de partieele smeerkuur van Hebra stellen, die, niettegenstaande hij geen desinfectie aanwendde, toch slechts 1 % recidieven kreeg?

Wat de privaatpraktijk en zelfs de praktijk in vele hospitalen betreft, zoo moeten we de vraag ontkennend beantwoorden en wel met de woorden van Hebra zelf: Es eignet sich diese Art der lokalen Einreibungen allerdings nur für Fälle geringeren Grades und beim Vorhandensein solcher ärztlicher Individuen, welche mit den diagnostischen Kenzeichen der Krätzkrankheit vollkommen vertraut sind. Da man nun nicht jedem praktischen Arzte zumuthen kann zugleich Specialist in Hautkrankheiten und ins besondere der Krätzkrankheit zu sein und da es endlich wirklich Fälle gibt in welchen auch Milbengänge an anderen Stellen als den gewöhnlichen z. B. am Stamme vorkommen; so wird dieses Verfahren mittelst partieller Einreibungen niemals eine allgemeine Verbreitung erlangen und sich wohl für die Mehrzahl aber nicht für alle Fälle eignen.

Bovendien is het zeer lastig, dat de arts zelf den patient moet behandelen en insmeeren en het niet kan overlaten aan een geschikten oppasser. Dat Hebra zoo weinig recidieven kreeg na zulk een behandeling, en terwijl hij de desinfectie der kleeven geheel naliet is zeer verwonderlijk en verdient geen geloof.

De behandeling der scabies met een der Balsamica, levert dit groote voordeel op, dat de opperhuid niet vernietigd behoeft te worden, want het balsamicum dringt door de onverlette epidermis, doodt den acarus en vernietigt het broedsel, op voorwaarde echter, dat de huid droog en de epidermis niet te dik of te vereeld zij.

Aan de eerste voorwaarde is gemakkelijker te voldoen dan aan de tweede, hoewel men volgens de methode van Burchard den dag vóór de insmeeringen met zeepafwrijving en baden de huid zachter zou kunnen maken. Om de huid weeker te maken, opdat het geneesmiddel beter door kan dringen, worden in het hospitaal te Koppenhagen sodabaden verordend.

We komen nu tot de vraag: welk middel van de twee te verkiezen is de Styrax of de Perubalsem.

De Styrax nu heeft dit boven den Perubalsem voor, dat een zekere kwantiteit van den eersten balsem veel goedkooper is dan dezelfde kwantiteit van den tweeden, waar echter tegenover staat, dat de B. P. 5 tot 6 maal sterker als insecticidum werkt, en dat men bovendien veel meer van den Styrax bij één inwrijving noodig heeft, daar deze niet zoo goed uit te smeeren is als de Perubalsem. Volgens de ervaring van Prof. Chanfleury van IJsselsteyn komen daardoor de kosten van beide balsems, wat de kuur betreft, bijna overeen uit, waarbij dan natuurlijk aan den B. P. den voorrang toekomt om de zekerder werking, de minder lange kuur en de gemak-

kelijke en zindelijke aanwending (slechts de styrax met ol. oliv. vermengd kan goed gebruikt worden, waardoor echter de kracht van het middel minder wordt), terwijl de Styrax het linnengoed vuil maakt, vooral wanneer hij met olie vermengd is.

Mag hij door deze eigenschappen boven den Styrax staan, door de volgende heeft hij, mits men de behandeling volgt, die in het Amsterdamsche Gasthuis wordt toegepast, den voorrang boven elk der verschillende zwavelpraeparaten: hij vernietigt de epidermis niet en veroorzaakt dus geen secundaire efflorescenties; hij heeft zelden eczeem ten gevolge, dat, mocht het optreden, nooit hardnekkig is; recidieven zijn hoogst exceptioneel en in alle geval (in scherpe tegenstelling met die der zwavelpraeparaten) gemakkelijk te herkennen en door een nieuwe kuur te genezen; de insecticide kracht is minstens even sterk als die van de zwavel; hij heeft bovendien geen onaangename lucht, en desinfectie der kleeren is overbodig, indien men den patient 10 of 12 dagen na de kuur nog eens insmeert. Bovendien is de behandeling zeer gemakkelijk, daar men geen bad behoeft voor te schrijven en aangenaam door het gemis aan pijn. Men kan den balsem overal bekomen en gemakkelijk meenemen (b.v. op marsch voor troepen). De behandeling kan bovendien aan een geschikten oppasser, ja zelfs aan den patient worden overgelaten, en ze is toepasselijk op elk geslacht, op elken leeftijd en men kan zeggen op elk geval.

Wanneer men n.l. nagaat, dat in Amsterdam het grootste contingent der scabieslijders geleverd wordt door de werklieden, wier huid meestal niet van de zachtste is, en dat men nooit van een ander middel dan van den bals. peruv. heeft behoeven gebruik te maken, en slechts zelden een bad vooruit heeft behoeven toe te dienen, dan mag men daaruit besluiten, dat het al een zeer verouderde scabies

bij een zeer verharde huid moet zijn, om met den B. P. niet klaar te kunnen komen.

Mocht zulk een geval voorkomen, dan zou men vooruit door baden de huid zachter en weeker kunnen maken, evenals men zulks bij de scabies Norwegica seu crustosa gewoon is te doen, een geval, dat, voor zoover mij bekend is, nog nooit in Amsterdam voorgekomen is.

We kunnen ten slotte nog den Perubalsem bij de dieren aanbevelen, vooral (volgens Dr. Theodor Simon te Hamburg), bij de wilde dieren in gevangen toestand, zooals den leeuw, die de scabies voornamelijk aan het hoofd, de ooren en de borst heeft. Den oppasser van het dier is zulk werk het best toevertrouwd, terwijl de lastige jeuk hen daarenboven vrij gedwee maakt. Andere kuren gedoogden de dieren, volgens bovengenoemden onderzoeker niet. Hij vond de zelfde acari bij den leeuw en olifant als bij den mensch¹⁾.

De vele bemoeiingen, die in den loop der tijden gedaan zijn, om de scabies zoo snel en gemakkelijk mogelijk te genezen zijn met goed gevolg bekroond, hetgeen o. a. duidelijk blijkt uit het belangwekkende overzicht, dat Dr. Knoblauch over den duur van de behandeling der scabies in het Frankforter hospitaal geeft. In 1820 bedroeg de gemiddelde duur per man circa 66 dagen, in 1828 circa 29, in 1838 (toen de scabies daar als eene plaatselijk lijden werd beschouwd) 11 dagen. En van toen af werd de behandeling steeds korter, tot ze in de snelkuur van Vlemingx het ultimatum van kortheid bereikte.

¹⁾ Volgens Fournel smeerden de Karthagers hun huisdieren, die aan scabies leden, met petroleum in. Dezulken moeten, als bron van infectie voor den mensch, noodzakelijk behandeld worden.

STELLINGEN.

I.

Terwijl de behandeling der Scabies tegenwoordig geen moeilijkheden meer oplevert, kan de diagnose, vooral met het oog op eczeem, dikwijls zeer lastig zijn.

II.

Eczema marginatum is een parasitaire huidziekte.

III.

Chloasma, zooals het door Hebra en Caposi wordt opgevat, is geen parasitaire huidziekte.

IV.

Niemeijer spreekt zich zelve tegen, wanneer hij ont- kent, dat ten gevolge van harthypertrophie oedeem kan ontstaan, doch aanneemt, dat een collaterale hyperaemie in de longen longenoedeem te weeg brengt.

V.

De meening, dat het beloop van phtisis pulmonum gedurende de zwangerschap tijdelijk tot stilstand zou worden gebracht, berust op een traditioneel dwaalbegrip.

VI.

De beste behandeling van Pleuritis exsudativa geschiedt door middel van den aspirator van Dieulafoy.

VII.

Bij de koudwaterbehandeling van typhus moet steeds gelet worden op de hartswerkdadigheid.

VIII.

Het gebruik van acid. Salicylicum is bij de behandeling van typhus niet aan te raden.

IX.

Ter genezing van Tinea favosa is epilatie noodzakelijk.

X.

Bij gecompliceerde vingerfracturen is een conservatieve behandeling geïndiceerd.

XI.

Een zooveel mogelijk afwachtende houding is bij strictura urethrae aan te bevelen.

XII.

Het onderbinden van den funiculus umbilicalis onmiddelijk na de geboorte van het kind kan geen nadeel berokkenen.

XIII.

Intrauterine inspuitingen of irrigationen tijdens het kraambed met acid. Phenyl., vooral in verband met draineerbuisen, zooals ze nog onlangs door Heinrich Fritsch ter voorkoming van infectie werden aanbevolen, zijn van nadeelige gevolgen niet vrij te pleiten.

XIV.

De bouillon bezit meer voedingswaarde, dan Virchow en vele anderen na hem er aan hebben toegeschreven.

XV.

De Hygiëne moet de medische wetenschap van het volk worden.

XVI.

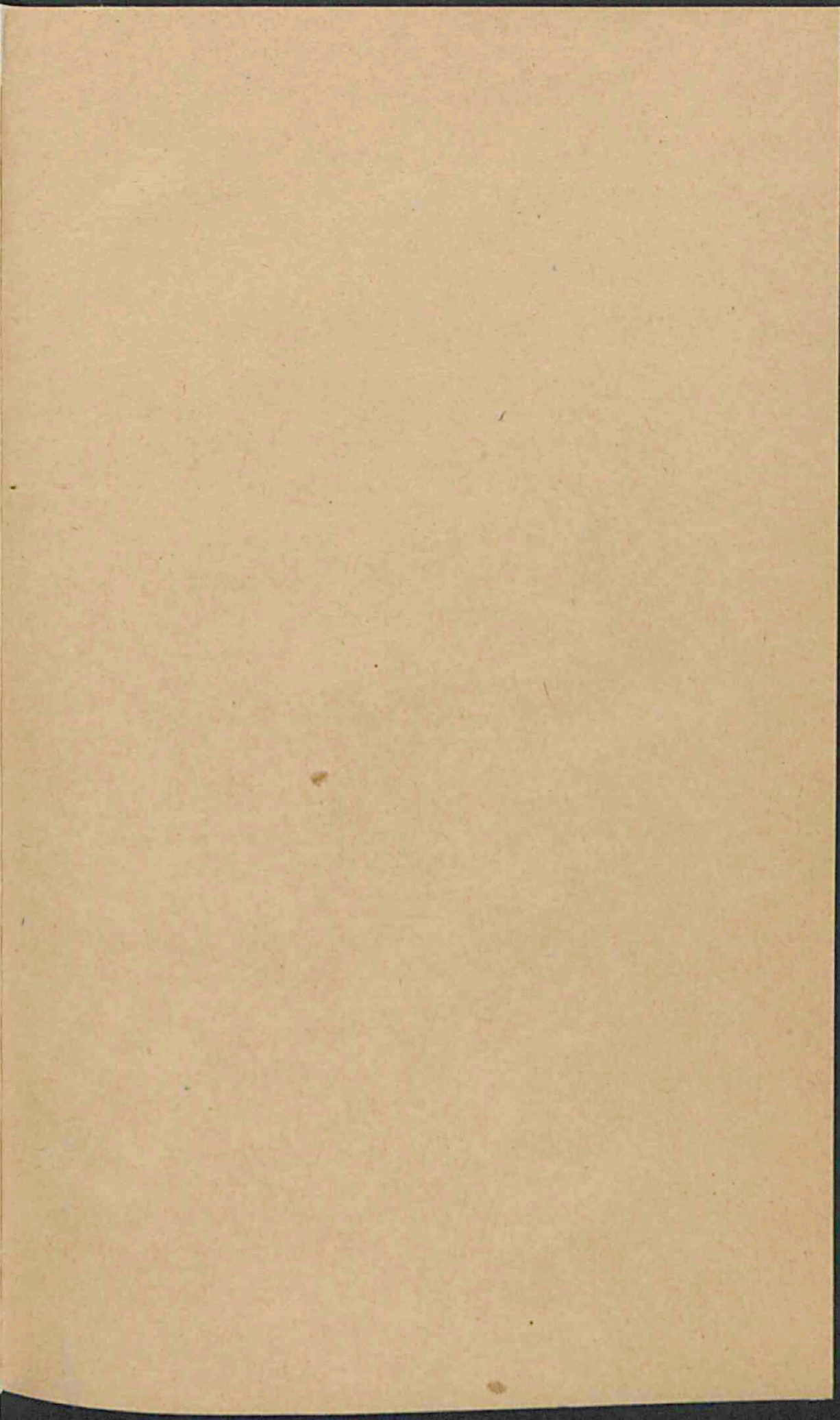
Medisch-wetenschappelijke vraagstukken in 't openbaar te behandelen is af te keuren.

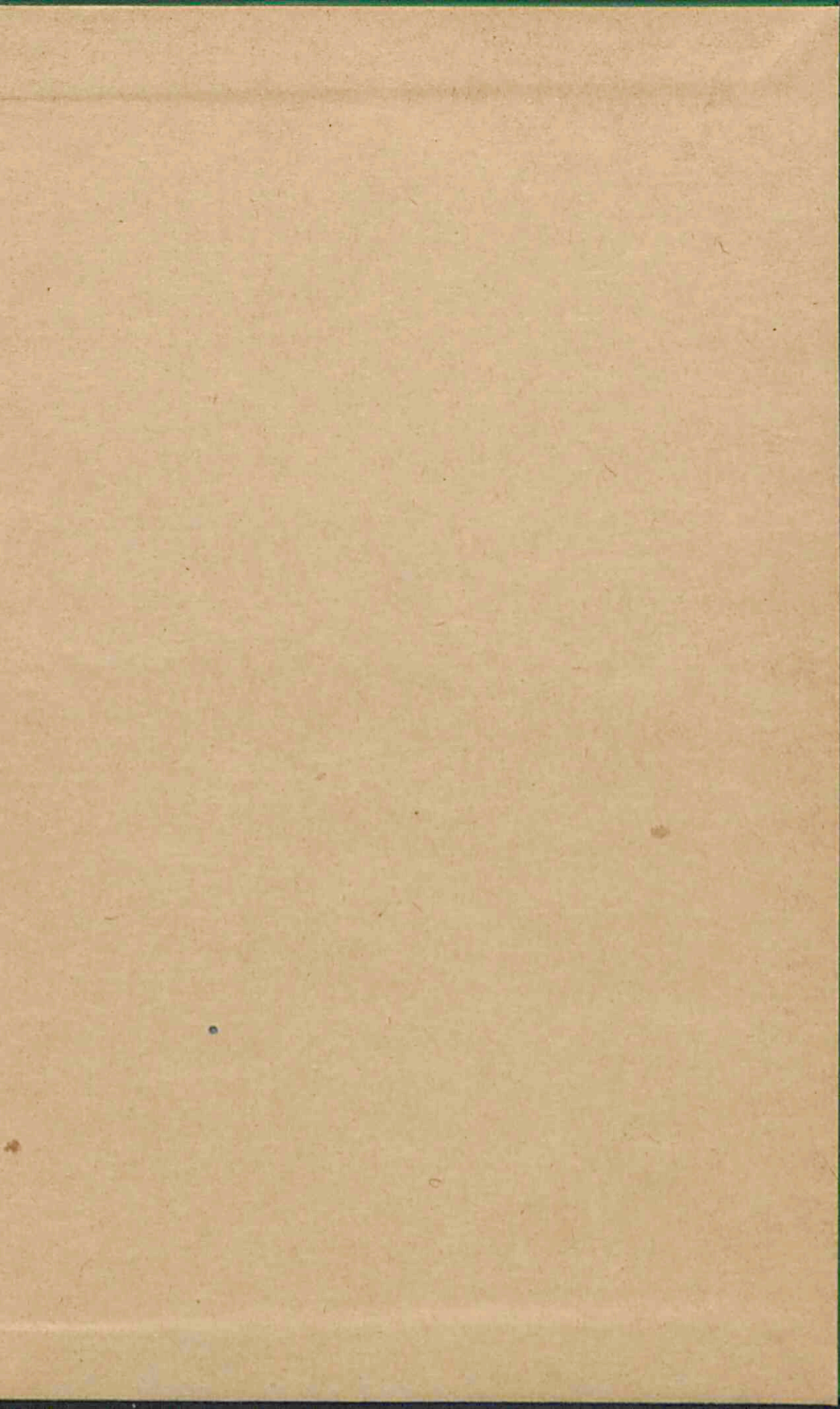
XVII.

Een statistiek op kleine getallen gegrond kan van veel waarde voor den medicus zijn.

XVIII.

Het onschadelijk maken van lijken van personen, die aan eenige besmettelijke ziekte gestorven zijn, moest bij de wet verplichtend worden gesteld.

U
18